

The Project Gutenberg eBook of La festa dels reis

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: La festa dels reis

Author: William Shakespeare

Translator: Carles Capdevila

Release date: July 11, 2007 [eBook #22045]

Language: Catalan

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK LA FESTA DELS REIS ***

NOTA DE LA TRANSCRIPCIÓ. S'ha respectat l'ortografia, una

mica irregular, d'aquesta edició, que data de 1907. Únicament s'han corregit alguns errors evidents d'impressió.

LA FESTA DELS REIS

PERSONATGES

ORSINO, Duc de Ilyria

SEBASTIÀ, Germà de Viola

ANTONI, Capità de vaixell, amic de Sebastià

UN CAPITÀ DE VAIXELL, Amic de Viola

VALENTÍ, Gentilhome al servei del Duc

CURI, Gentilhome al servei del Duc

SIR TOBIAS BELCH, Oncle d'Olivia (1)

SIR ANDREU AGUE-CHEEK (2)

MALVOLÍ, Majordom d'Olivia

FABIÀ, Servent d'Olivia

FESTA, Jutglar d'Olivia

OLIVIA, Comtesa

VIOLA

MARIA, Cambrera d'Olivia

NOBLES, SACERDOTS, AGUTZILS, MUSICS Y ALTRA GENT

L'acció a Ilyria

I

UNA CAMBRA EN EL PALAU DEL DUC

(Entren el Duc, CURI y senyors; se sent una orquestra)

DUC Si la musica és l'aliment de l'amor, toqueu, toqueu sens parar mai, amareumen, fins que ma passió n'emmalalteixi y assadollada'n mori. Un altre cop aquesta passada! Té un caient tant dolcíssim!

Ha lliscat per la meua orella com l'oreig suau que roba y escampa'l penetrant perfum d'un marge de violes!... Prou! No seguiu més. S'és perduda la dolçor d'aquella passada! Oh esperit de l'amor! Que penetrant y sublim és ton poder! Encara que en tu, com en la mar tot hi capiga, no hi entra res, per esforçat y valió que siga, que als pocs minuts en força y en valer no minvi: tant fantasiosa és la passió, aquesta suprema fantasia.

CURIUS

Senyor, voleu sortir a cassera?

DUC

De què, Curi?

CURIUS

Del cervo, senyor.

DUC La del més noble de tots, és mon unic anhel ara. Oh! quan mos ulls vegeren a Olivia, va semblarme que ab son alè purificava l'aire; d'aquell instant vaig devenir una presa, y d'aleshores que mos desitjos, com afamats mastins, séns repòs me deixen.

(Entra VALENTÍ)

Què t'ha respost?

VALENTÍ No us enutgeu, senyor; no he pogut conseguir que'm rebés; més us porto la resposta que m'ha trasmès sa cambrera; en set anys ni la llum del sol veurà son rostre descobert, car com monja de clausura, constantment un tupit vel taparà son rostre, y cada dia ruixarà de llagrimes sa cambra, per la memoria d'un germà difunt, record que vol servir eternament en son pensament entristit.

DUC Oh! la que té tanta dolçura a l'ànima, la que a l'amor d'un germà rendeix tal culte, ¿com sabrà estimar el dia que l'aurífera sageta acabi ab l'estol d'afectes que en son pit viuen; quan sang y cor, solis altíssims, siguin ocupats per un rei unic? Anem a abandonar nos pels llits de flors; l'ombra dels tupits brancatges és el més esplendid bressol pels somnis d'amor.

(Sen van.)

II

PLATJA

(Entren VIOLA, un CAPITÀ DE VAIXELL y MARINERS)

VIOLA

Quin país és aquest, amic?

CAPITÀ

Ilyria, senyora.

VIOLA Y què hi podré fer jo a Ilyria? Mon germà és al fons de l'Elyseu!... Potser la sort haurà volgut que se salvés també. Què us sembla, bons mariners?

CAPITÀ

Vós mateixa deveu la vida a una afortunada casualitat.

VIOLA Pobre germà meu! Qui sab si ell també s'haurà salvat per un sortós atzar?

CAPITÀ Bé podria esser, senyora; y si us és consol lo probable, us diré que a l'esberlarse nostre vaixell y en el moment que anant a fons, vós y aquesta gent heu entrat a la barca, he vist el vostre germà agafarse coratjosament a un troç de pal que surava damunt la mar esvalotada, y, com Arió sobre l'esquena del dofí, defensarse de les ones fins que ha desaparegut a mon esguard.

VIOLA Pren aquest or per tes paraules. Que fou possible sa salvació, la meua ho assegura y tes paraules encara n'augmenten l'esperança. Coneixes aquest país?

CAPITÀ Sí, madona; perquè a tres hores d'aquí hi ha el poble on vaig nàixer y m'he criat.

VIOLA

Qui governa aquesta terra?

CAPITÀ

Un duc tant noble de nom com de cor.

VIOLA

Com se diu?

CAPITÀ.

Orsino.

VIOLA Orsino! Jo he sentit aquest nom per boca de mon pare. Encara era solter allavors.

CAPITÀ. Y encara ho és ara, o al menys fa poc que ho era, car jo tant sols he estat un mes fòra d'aquí. Corria aleshores la veu (ja sabeu, senyora, que és feina dels xics comentar les voluntats y les fetes dels grans) que sollicitava l'amor de l'hermosa Olivia.

VIOLA

Y qui és aquesta Olivia?

CAPITÀ Una honesta donzella, filla d'un comte, que va deixar-la al cuidado d'un germà d'ella, mort fa poc també, y per aital desgracia és per lo que diuen que ha renunciat al món y a la vista dels homes.

VIOLA Doncs jo voldria entrar al servei d'aquesta dama, amagant ma condició fins que fos madurat mon determini.

CAPITÀ Ben difícil us serà això perque no reb a ningú, ni als mateixos enviats del duc.

VIOLA Capità, encara que molt sovint la perversitat pren bella apariencia, ton rostre revela bondat, y crec que ton cor no desdiu en res de ton rostre. Jo't demano, y t'ho recompensaré, que no diguis a ningú qui soc y m'ajudis a triar la disfreça que més convingui a mon projecte. Vui entrar al servei del duc; tu m'hi presentaras com amic; y creu que no seran en va tos passos, car jo sé cantar y bé podria afegir la meva habilitat a sos esbarjos y fer així mos oferiments acceptables. El temps s'encarregarà de lo demés; mentrestant, ajusta ton silenci a ma prudencia.

CAPITÀ El seu eunuc sigueu, que jo seré el vostre mut: que mai més vegi la llum si surt de ma boca una paraula de més.

VIOLA

Mercés, capità, y guia.

III

A CASA D'OLIVIA

(Sir TOBIAS y MARIA)

SIR TOBIAS Però, per quins cinc sous, la meva neboda s'ha de pendre així la mort del seu germà? Bé massa sé que la tristesa és el pitjor enemic de la vida.

MARIA Creieume, Sir Tobias, haurieu de retirar més d'hora a la nit; la senyora, vostra neboda, té molt que dir de les vostres hores tant fòra de llei.

SIR TOBIAS Bah! val més per ella que tingui que dir, que no que doni que dir.

MARIA Sí, però us estaria més bé que us mantinguessin en els modestos límits d'una vida ordenada.

SIR TOBIAS M'estaria més bé! No haig de menester que res m'estigui més bé; me sembla que per beure, aquest vestit ja me n'està prou de bé y aquestes botes dos quartos del mateix, y si no ho estan, que's pengin ab les seves mateixes corretges.

MARIA Aquests trincaments vos portaran a una mala fi. Ahir mateix vaig sentir a la senyora que'n parlava, igualment que d'aquest poca-solta de cavaller que un vespre vareu portarli perquè li fes de galan.

SIR TOBIAS

Qui? Sir Andreu Galtaencesà?

MARIA

El mateix.

SIR TOBIAS

És tant home com el que més ho siga a Ilyria.

MARIA

Y què hi fa?

SIR TOBIAS

Eh! té'ls séus tres mil ducats de renda a l'any!

MARIA Sí, però no'ls tindrà més d'un any, perquè és un boig que té la mà foradada.

SIR TOBIAS Pfé! això ho dieu vos! Toca'l contrabaix, parla tres o quatre llengües, mot per mot y sense llibre, y té tots els dons ab que la natura pot afavorir a un home.

MARIA Oh! sí; és cert; a un home idiota, perquè a més de esser un ruc, és un busca-raons, y si no tingués el dò de la covardia per atemperar el seu esbogerrament provocatiu, asseguren els savis que no trigaria gaire a tenir el dò del sepulcre.

SIR TOBIAS Per aquesta mà us dic que són uns xerraires y uns bescantadors els que parlen així d'ell. Quí són?

MARIA Els que, sense mirarshi gaire, afegeixen que cada vespre s'emborratxa en companyia vostra.

SIR TOBIAS És clar; de tant beure a la salut de la meva neboda; tinc fet el propòsit de beure a la seva salut, mentres li quedi un xic de passadiç a la meva gorja y hi hagi beguda a Ilyria. Covard y mala pecora ha de esser el qui, a la salut de la meva neboda, no begui fins que'l cap li rodi com una baldufa. Y prou, moçota. *Castiliano volto!* perquè ara veig que ve Sir Andreu Galtaencesà.

(Entra SIR ANDREU DE ROSTRE-ENCÈS)

SIR ANDREU

Sir Tobias! Com va això, Sir Tobias?

SIR TOBIAS

Amable sir Andreu!

SIR ANDREU,(a Maria)

Que Déu vos guardi, hermosa trapacera.

MARIA

Y a vos també, cavaller.

SIR TOBIAS

Acosteushi, Sir Andreu, acosteushi.

SIR ANDREU

Què és això?

SIR TOBIAS

La cambrera de la meva neboda.

SIR ANDREU Amable senyora Acosteushi, el meu gust seria poguer coneixeu més fundament.

MARIA

El meu nom és Maria, cavaller.

SIR ANDREU

Amable senyora Maria Acosteushi...

SIR TOBIAS Ho haveu mal entès, cavaller. Us he dit acosteushi; és dir: apropeshi, encareushi, parleuli, escometeula, festegeula.

SIR ANDREU

Us asseguro que això sí que no ho voldria fer ab companyia.

Aquest és el significat del mot acosteushi?

MARIA

Adéusiau, cavallers.

SIR TOBIAS Que mai més pogueu treureus l'espasa si la deixeu marxar així!

SIR ANDREU Que mai més pugui trèurem l'espasa si us en aneu així. Us creieu, l'hermosa, que hi teniu alguns ximpls entre mans?

MARIA

No us hi tinc pas per la mà, senyor!

SIR ANDREU

Oh! perquè no voleu: aquí teniu la mà.

MARIA Cada hu, senyor, pot pensar com li sembli; jo penso que podrieu posar la mà a la plata de la mantega y deixarli en remull.

SIR ANDREU

Per què, cor dolç? Quin significat té aquesta metàfora?

MARIA

Teniu la mà tant aixuta!

SIR ANDREU Ja ho crec; no soc tant ase que no sapiga tenir les mans aixutes. Però, expliqueume aquesta broma.

MARIA

És una broma aixuta, senyor.

SIR ANDREU

Y en teniu gaires d'aquesta mena?

MARIA Sí, senyor, ne tinc les mans plenes; però, veieu, així que us deixo anar la vostra, no me n'hi queda cap.

(Sen va Maria)

SIR TOBIAS Ah! cavaller, te convindria una copa de Canaries. Mai t'he vist tant amoinat.

SIR ANDREU Mai, fòra de que m'amoinés el Canaries. Devegades me sembla que no allargo més que un cristià ó un qualsevol; menjo molt bou y jo crec que això'm castiga la vivesa.

SIR TOBIAS

És clar.

SIR ANDREU Si n'estés segur, mai més ne menjava... Demà agafó'l cavall y men torno a casa, Sir Tobias.

SIR TOBIAS *Pourquoi*, estimat cavaller?

SIR ANDREU Què vol dir *pourquoi*? Que men vagi o que no men vagi? Tant-de-bò jo hagués aplicat a l'estudi de les llengües el temps que he dedicat a l'esgrima, a la dança y als combats d'ossos. Ah! que jo no m'hagi dedicat a les arts!

SIR TOBIAS

Avui tindries un cap perfecte.

SIR ANDREU

Com? Hi hauria guanyat la meva cabellera?

SIR TOBIAS No cal dirho; ja veus que'ls cabells no se t'enrotllen pas per natural.

SIR ANDREU

Però m'escauen molt, veritat?

SIR TOBIAS Y tant!: pengen com el canem d'una filosa; encara vui veure com algun dia una comare set posa entre'ls genolls y tels fila.

SIR ANDREU En bona fe, demà men torno a casa; la vostra neboda no's vol deixar veure, y encara que ho volgués, me jugo quatre contra un que tampoc estaria per mi. El duc mateix, que viu per aquests volts, la festeja.

SIR TOBIAS No'l vol de cap manera, al duc. No's casarà ab cap home que, pels mèrits, l'edat o l'estament, no sigui igual que ella. Jo l'hi he sentit jurar y us asseguro que ja podeu pujarhi de peus.

SIR ANDREU

Me quedaré un altre mes. Soc l'home més extrany del món.
Devegades me dóna per passarmela tranquilament en balls y comparses.

SIR TOBIAS

Però, tu ets entès en aquestes futeses, cavaller?

SIR ANDREU Tant com el qui més a Ilyria, sigui qui sigui; s'entén, exceptuant als meus superiors; això no vol dir que vulgui compararme als homes venerables.

SIR TOBIAS

Y de dança, com estas?

SIR ANDREU

Salto com un cabrit.

SIR TOBIAS

Cabrit? Jo salto quan el veig a taula.

SIR ANDREU

Yestic segur que no hi ha qui em guanyi a fer tamborelles.

SIR TOBIAS Y per què ha de restar amagat tot això? Per què guardes totes aquestes gracies darrera'l teló? Tens por de que se les mengi la pols, com al retrat de Mistres Mall? Per què no vas a missa ab un pas de contradança y no'n tornes ab una farandola? Si jo fos de tu, el meu caminar natural seria un contrapas; no voldria anar mai allà a on no'm puc estar d'anarhi, que no ho fes ab punts de ball rodó. Que has perdut el seny? Per ventura vivim en un món que'ls merits fassin nosa? Jo diria, per l'excelent conformació de pantorrilla que veig que tens, que vas nàixer baix l'estrella de la dança.

SIR ANDREU

Sí; és ferma y fa molt goig ab una mitja de color de foc.
Armarem alguna xala, eh?

SIR TOBIAS

Y doncs? Per ventura no hem nascut baix el signe de Toro?

SIR ANDREU

Toro? Influeix en el cor y a les costelles.

SIR TOBIAS Ca! en les cames y les cuixes. Veiam, vui veuret fer un saltiró, ah! més amunt! més! més!...

(Sen van)

IV

EN EL PALAU DEL DUC

(Entren VALENTÍ Y VIOLA, vestida de patge).

VALENTÍ Si'l duc continúa dispensantvos sos favors, Cesari, aviat obtindreu sa absoluta confiança; fa tres dies que us coneix y ja no sou pas un extrany per ell.

VIOLA Temeu sos capritxos o mon descuit, que poseu en dubte la persistencia de sa simpatia? És inconstant en ses afeccions, el duc?

VALENTÍ

No.

(Entren el DUC, CURI y cavallers)

VIOLA (a Valentí)

Mercès... Ara ve'l duc.

DUC

Qui ha vist an en Cesari?

VIOLA

Aquí'l teniu, senyor, a les vostres ordres.

DUC (a sos cavallers)
Aparteuvos.

(a Viola) Cesari, tu ho sabs tot; jo t'he obert el llibre secret de mos pesaments; retorna, doncs, bon jovincel, a veurela, y si set nega, digues que tos peus treuran arrels davant sa porta, en tant no obtinguis audiència.

VIOLA Més si és cert, senyor, com diuen, que tant entregada al dolor se troba, ben difícil serà fer que m'atengui.

DUC Traspassa tots els limits de la bona criança; fes terratremol, ans que tornar séns resposta.

VIOLA.
Y suposant que jo pugui parlarhi, què li diré, senyor?

DUC Oh! aleshores revelali ma passió; meravellala ab la pintura de la devoció que li porto. Tu li representaras mon sofrir, com ningú ho faria; y li seran de més grat escoltar les paraules de jova boca, que no les d'un altre més venerable nunci.

VIOLA.
Molt temo que no sigui així, senyor.

DUC No ho creguis, estimada criatura; seria fer agravi a ta felix edat el dirte home; els llavis de Diana no són pas ni més roigs ni més suaus que'ls teus; ta veu és aguda y clara, com la d'una donzella, y tens tota la gracia d'una dona. Jo sé que'l destí et té designat per aquesta tasca...

(Als cavallers) Que quatre o cinc de vosaltres l'acompanyin; tots si voleu, car la soletat és ma millor companyia. Tu compleix aquesta dolça missió, y ta llibertat serà igual a la meua y teua serà tota ma fortuna.

VIOLA
Faré tot lo que pugui per ablanirli el cor...

(Apart) Lluita terrible! Esser missatjera d'un cor per qui el meu desesperadament sospira!

(Sen van)

V

A CASA D'OLIVIA

(Entren MARIA y JUTGLAR)

MARIA Si no'm dius aont has estat no desclouré'ls llavis d'un gruix de cabell per a disculparte. La senyora't farà penjar per haverten anat.

JUTGLAR Que'm fassi penjar! Qui estigui ben penjat no ha de témer els colors.

MARIA.
Per què?

JUTGLAR
Qui no veu els colors, no'ls ha de témer.

MARIA.
Brava resposta! Y no sabs aon no s'han de témer els colors?

JUTGLAR
Aón, bona Maria?

MARIA A la guerra; els colors enemics. Allí sen pot riure tant com se vulgui.

JUTGLAR Bé! Que Déu afini l'enginy an els que'n tinguin, y els rucs que gastin el que tinguin.

MARIA Però per això no deixaran de penjarte per haver estat tant temps fòra, y si no't pengem te despatxaran, que serà lo mateix que deixarte penjat.

JUTGLAR Val més estar ben penjat que mal casat y si em despatxen mentres duri l'estiu, rai!

MARIA

És a dir, que estas ben resolt?

JUTGLAR

No; però ho estic respecte a dos punts.

MARIA Dos punts d'agulla; si l'un se trenca l'altre ja s'aguantarà y si se trenquen tots dos, calces avall.

JUTGLAR Bé, molt bé!... Vatja, que Déu te guiï; el dia que Sir Tobias deixi de beure seras el troç de carn d'Eva més aixerit que hi haurà a Ilyria.

MARIA Prous contemplacions. Are ve la senyora, y si em vols creure demanali perdó humilment.

(Sen va)

JUTGLAR Esmolam la llengua, enginy, si't plau. Molt sovint aquells que creuen tenirte no són més que uns totxos, y jo que estic segur de no tenirte puc ben passar per enginyós. Perquè, què diu Quinepalus? «Val més esser un boig savi que un savi tonto»

(Entren OLIVIA y MALVOLÍ)

Que Déu us beneeixi, missenyora.

OLIVIA

Que'l treguin, no vui boigs aquí.

JUTGLAR

Que són sords? Emporteusen a la senyora; fòra boigs d'aquí.

OLIVIA

Aneu, que sou un jutglar ben magre; fins us torneu malcriat.

JUTGLAR Dos defectes, missenyora, que'ls bons talls y els bons consells podran esmenar: Perquè, engreixeu al jutglar, y el jutglar ja no estarà magre; dieu al malcriat que s'esmeni y si s'esmena deixarà d'esser malcriat, y si no s'esmena que'l sastre l'adobi! Tot lo que és adobat és apedaçat. La virtut que s'extravia és apedaçada de vici; el vici que s'esmena és apedaçat de virtut. Si aquest senzill silogisme pot passar, millor, y si no, què hi farem? Així com l'unic banyut veritable és la desditxa, així també la bellesa és una flor. La comtessa diu que no vol boigs aquí: doncs jo torno a dir que treguin a la comtessa.

OLIVIA

És a vós a qui he dit que treguessin.

JUTGLAR A mi em voleu enganyar? Senyora, Cuculus non fecit monacum, lo que vol dir que'l meu cervell no és tant abigarrat com la meva roba. Missenyora, permeteume que us demostrï que esteu boja.

OLIVIA

Y podries demostrarho?

JUTGLAR

Ben fàcilment, missenyora.

OLIVIA

Provaho.

JUTGLAR Haig de fer com si us preguntés la doctrina. Responeme, ratolinet de virtut.

OLIVIA

Ja que no tinc altre entreteniment, afrontaré la prova.

Pregunteu.

JUTGLAR

Per què esteu tant apesurada, missenyora?

OLIVIA

Per la mort del meu germà, bon jutglar.

JUTGLAR

Me sembla que son ànima és a l'infern, missenyora.

OLIVIA

Jo sé que son ànima és al cel, jutglar.

JUTGLAR Doncs s'ou ben boja de desesperarvos, perquè l'ànima del vostre germà sigui al cel, missenyora... Que se l'emportin, fòra boigs d'aquí, cavallers!

OLIVIA Què us en sembla del jutglar, Malvolí? Sembla que s'esmena, veritat?

MALVOLÍ És cert, y jo crec que s'anirà esmenant com ara, fins que les ansies de la mort l'extremeixin. La malaltia que apaga les facultats del savi, augmenta sempre l'estupidesa dels ximpls.

JUTGLAR Que Déu us envii aquesta malaltia ben aviat per a millorar vostra ruquesa. Poc li costaria a Sir Tobias jurar que jo no soc una fura; però no's jugaria pas dos sous a que vós no sigueu un beneit.

OLIVIA

Què responeu, Malvolí?

MALVOLÍ M'admiro de que vostra senyoria s'entretengui ab la conversa d'aquest miserable coquí. L'altre dia'l vaig veure quedar-se ab un pam de boca oberta davant d'un pobret jutglar que te'l cap dur com pedra. Teniu, veieu? ja no sab què respondre. Si no rieu y no li doneu ab que fer riure ja'l teniu fet un badoc. La veritat, considero a la gent que's diverteix ab les migrades sortides d'aquests ximpls, com jutglars d'aquests pobres beneits.

OLIVIA Ah, Malvolí! l'amor propi us corca el goig de l'alegria y tot ho passeu pel garbell d'un gust estragat. Quan s'és franc, generós, senzill, se pren per trets de cervatana lo que a vós us semblen bales de canó. No hi ha res d'injuriós en les burles d'un jutglar familiar, que sols procura l'entreteniment, com tampoc hi ha res d'agradable en un home pretenciosament discret que no fassi altra cosa que censurar.

JUTGLAR Que Mercuri et doni'l dò de mentir per haver parlat tant bé de nosaltres.

(Entra MARIA)

MARIA Senyora, ha arribat un jove gentilhome dient que us vol parlar.

OLIVIA

Es un missatger del duc?

MARIA No ho, sé, senyora; és un galan donzell; y ve molt ben acompanyat.

OLIVIA

Y qui és que l'en priva d'entrar?

MARIA

Sir Tobias, vostre oncle.

OLIVIA

Dieuli que's retiri; sembla que hagi perdut el seny!

(Sen va Maria) Aneu, Malvolí; si és alguna demanda del duc, dieu que estic malalta, o que no hi soc o lo que volgueu, però doneuli comiat.

(Sen va Malvolí) Ja veus, jutglar, com se marceixen les teves agudeses y com no plauen a la gent.

JUTGLAR

Has parlat de nosaltres com si el teu hereu fos jutglar. Que Jupiter li atapeixi'l crani de cervell, que ara veig que ve un parent teu a qui n'hi falta molt per tenirlo ple.

(Entra SIR TOBIAS)

OLIVIA Oh! juraria que està mig ubriac!... Qui hi ha a la porta, oncle?

SIR TOBIAS

Un gentilhome.

OLIVIA

Un gentilhome? Però quin gentilhome?

SIR TOBIAS
Un gentilhome així...

(Eructa)
Mala pesta de sardines escabetxades!... Què hi ha, ase?

JUTGLAR
Bon Sir Tobias!

OLIVIA Oncle, com és que a aquestes hores ja esteu entregat an aquesta indolencia?

SIR TOBIAS Insolencia? Avorreixo l'insolencia... A la porta hi ha un home que vol entrar.

OLIVIA
Si, ja ho sé; y qui és?

SIR TOBIAS Que sigui en Banyeta, poc m'hi paro. Creieume que tant se men dóna.

(Sen va)

OLIVIA
A què s'assembla un ubriac, jutglar?

JUTGLAR A un ofegat, a un imbecil y a un boig; un glop de massa el fa un imbecil, un altre el fa boig y un altre l'ofega.

OLIVIA Vés y avisa al jutge que vingui a alçar el cadavre, perquè ja és al tercer grau d'ubriaguesa: ja s'ha ofegat. Vetllal.

JUTGLAR
No; no més és boig encara. El jutglar va a vetllar al boig.

(Sen va)

(Entra MALVOLÍ)

MALVOLÍ Aquell murri, senyora, jura que us parlarà. Li he dit que estaveu malalta, y m'ha respost que ja ho sabia y que per això volia parlarvos. Li he dit que dormieu y m'ha dit que ja li havia semblat y que per això havia de parlarvos. Què se li ha de dir? És fet a prova de refusos.

OLIVIA
Dieuli que no'm parlarà.

MALVOLÍ Això és lo que se li ha dit, però ha respost que mal que s'hagi de plantar com una estaca davant de la porta, us parlarà.

OLIVIA
Però quina especie d'home és?

MALVOLÍ
De l'especie humana.

OLIVIA
Bé, però de quina mena?

MALVOLÍ
De la pitjor mena; diu que us parlarà tant si com no.

OLIVIA
Com és? quina edat representa?

MALVOLÍ No és prou fet pera dirsen un home, ni prou jove pera dirne un noi; és com la tabella abans de que hi apunti'l pesol, com la poma a punt de ferse. S'aguanta entre l'infantesa y la virilitat. Té un bell rostre, y parla molt impertinentment: sembla que encara jugaria a la falda de sa mare.

OLIVIA
Que entri; crideu a la meva cambrera.

MALVOLÍ
Cambrera, la senyora us demana.

(Entra MARIA)

OLIVIA Donam el vel y tapam la cara; tornarem a escoltar un altre missatge del duc.

(Entra VIOLA, ab l'acompanyament)

VIOLA

L'honorable mestreça d'aquesta casa, qui és?

OLIVIA

Parleu, jo respondré per ella. Què voleu?

VIOLA Dieume, perfecta, incomparable y claríssima bellesa, si soc davant de la mestreça d'aquesta casa, perquè jo mai l'he vista. Molt me doldria que's perdés el meu discurs, car a més d'esser fet ab força galan traça, m'ha fet passar Déu sab els treballs per apendremel de cor. Amable damisela, no'm refuseu lo que us demano, perquè'l més xic desdeny és matzina per mi.

OLIVIA

D'on veniu?

VIOLA No sé gaire més de lo que he après, y aquesta pregunta no entra en el meu paper. Gentil damisela, dieume blanament si sôu vós qui jo cerco, per començar mon discurs.

OLIVIA

Sôu comediant?

VIOLA No, us ho dic ab tot el cor, y no obstant us juro per les mateixes urpes de la mentida, que no soc qui represento. Sôu vós la mestreça d'aquesta casa?

OLIVIA Si no'm faig un frau a mi mateixa, puc dirvos que sóc jo a qui cerqueu.

VIOLA Si ho sôu ja'n cometeu un, perquè lo que teniu per donarho no ho teniu per guardarvosho. Però no és aquesta la meva missió. Us diré l'endreça en vostre elogi, y us obriré'l cor del meu missatge.

OLIVIA

Aneu a lo important: us faig mercè de l'elogi.

VIOLA Ai, senyora, tant que m'ha costat apendrel, y tant poetic que és!

OLIVIA Això li treurà sinceritat; gardeusel, us ho prego. He sabut lo poc correctament que us haveu portat al demanar audiència y si he autorisat la vostra entrada ha estat més per coneixeus que per escoltarvos. Si no teniu el seny cabal, retireuvos, y si haveu de dirme quelcom, sigueu breu, perquè no estic d'humor pera tenir part en un dialeg tant poc corrent.

MARIA

Voleu pendre vela, company? Mireu, aquest és vostre camí.

VIOLA No, marinereta, no. Penso aguantarme una estoneta més per aquestes aigües.

(A Olivia, per Maria)

Aplaqueu vostre gegant, senyora.

OLIVIA

Dieume, què voleu?

VIOLA

Jo soc un missatger...

OLIVIA Segurament que deu tenir molt de basardós lo que haveu de dir, perquè veig que us costa molt començar. Expliqueume'l vostre missatge.

VIOLA Tant sols pot escoltarlo vostra orella. No porto ni declaració de guerra ni reclamació d'homenatge: vinc ab l'olivera a la mà; totes mes paraules són de pau.

OLIVIA Malgrat això el preambol ha estat ferm. Qui sou? Què desitjeu?

VIOLA Això és un jòc d'escena, que jo he afegit al meu paper. Qui soc y lo que vull, són coses tant delicades com una virginitat; paraula sacratíssima per vostra orella, profana per qualsevolga altra.

OLIVIA

Deixans sols, Maria; escoltarem aquesta paraula sagrada.

(Sen va Maria)
Y dieu, quin és el vostre texte?

VIOLA
Hermosissima damisela...

OLIVIA
Doctrina aconortadora y de la que hi hauria molt que dir.
Aont és el vostre texte?

VIOLA
En el pit del duc Orsino.

OLIVIA
En el seu pit? Y en quin capítol del seu pit?

VIOLA Pera respondreu ab tota llei, us diré en el primer capítol de son cor.

OLIVIA Oh! ja l'he llegit; és pura heretgia. No m'haveu de dir altra cosa?

VIOLA
Deixeu que us vegi el rostre, gentil dama.

OLIVIA Que potser teniu orde del vostre amo, de mercadejar el meu rostre? Us haveu allunyat un xic del vostre texte, però alçarem la cortina y us ensenyarem el quadro.

(S'alça'l vel)
Mireu.

(Torna a tirarse'l vel)
Tal com era ara mateix.

(S'alça'l vel)
Què us en sembla?

VIOLA
Excelent, si tot és obra de Déu.

OLIVIA
És de bona fusta; resistiria la pluja y el vent.

VIOLA És una hermosura admirablement treballada; aquest roig y aquest blanc hi han sigut posats per la mà exquisida y savia de la naturalesa mateixa. Senyora, sereu la més crudel de totes, si us emporteu totes aqueixes gracies a la tomba, sens deixar-ne alguna copia als que vindran.

OLIVIA Oh! no tindrè tant mal cor. Repartiré en llegats la meva hermosura; sen farà inventari y cada particularitat, cada detall serà anotat en el meu testament; per exemple: ítem, dos llavis passadorament roigs; ítem, dos ulls foscos, ab ses corresponents parpelles; ítem, un coll, una barba; y així tot lo demés. Us han enviat pera posarme preu?

VIOLA Ja veig que l'orgull és el vostre flac, però encara que fossiu el diable en persona, serieu igualment hermosa. Mon amo y senyor us estima. y us estima ab tal amor, que l'haurieu de correspondre anc que us coronessin com la més perfecta bellesa.

OLIVIA
Y com m'estima?

VIOLA Ab adoració, ab llagrimas fecondes, ab sanglots que fulminen d'amor, ab sospirs de foc.

OLIVIA Qui us envia sab bé prou que jo no puc estimarlo. Altrament, jo'l suposo virtuós; sé que és noble, ab una joventut fresca y sés tara; generós, valent, y per l'aire y la figura, una gentil persona, emperò jo no puc, estimarlo, y això molt temps fa que ja ho hauria de saber.

VIOLA Si jo us estimés ab el foc ab que us estima ell, ab les angoixes d'una vida tant amargament crudel, no podria avenir-me al vostre refús ni el podria entendre mai.

OLIVIA
Què farieu, doncs?

VIOLA Bastiria una cabana de salcers al peu de vostra porta y faria pendre born a la meva ànima vers

la casa vostra; escriuria fervents esparces sobre'l meu amor desdenyat y les cantaria a plena veu en mig l'ubagor de la nit; cridaria el vostre nom en els tornaveus de les montanyes, obligant a la mormuradora veu dels vents, a repetir per sempre: Olivia! Olivia! Oh! no us deixaria en repòs ab aquests dos elements; l'aire y la terra, fins que sentissiu pietat de mi.

OLIVIA

Molt podrieu si fessiu tot això. Quina és vostra naixença?

VIOLA Superior a la meva fortuna y la meva fortuna és prou. Soc gentilhome.

OLIVIA Aneu a casa el duc; ja sab que jo no puc estimarlo, y dieuli que no m'envii cap més missatge... fòra de que torneu vós mateix a dirme l'efecte que li han fet les meves paraules. Aneu y mercès. Preneu això per vós.

(Li dóna una bossa)

VIOLA Senyora, no venc els meus missatges; guardeus vostres diners, que no és a mi a qui cal paga: altra persona és a qui vostres mercès haurien de retribuir. Que l'amor faci tornar de pedra el cor de qui estimeu, y la fredor sigui el premi de vostre anhel, tal com vós pagueu el fervorós afany del meu amo. Adeusiau, crudel bellesa.

(Sen va)

OLIVIA «Quina és, vostra naixença?» «Superior a la meva fortuna y la meva fortuna és prou. Soc gentilhome». Oh! juraria que ho ets. El teu parlar, la teva cara, la teva figura, el teu enginy y seny, te fan cinc vegades noble... Més, calma, calma... Que l'amo no sigui el criat!... Y bé, què? Tant contagiosa és l'amorosa plaga? Me sembla sentir com les perfeccions d'aquest home, d'amagat de mos ulls, prenen el camí del meu cor!... Y bé, sigili... Malvolí!

(Entra MALVOLÍ)

MALVOLÍ

Sempre al vostre servei, senyora.

OLIVIA. Corre a trobar aquest home que'l duc ha enviat; contra la meva voluntat ha deixat aquí aquest anell; tornali y digali que no'l vui. Fesli entendre que no dongui cap esperança al séu amo; no vui res d'ell. Si aquest jove vol passar per aquí demà, jo li explicaré els motius que tinc pera obrar així. Cuita, Malvolí.

MALVOLÍ

Està bé.

(Sen va)

OLIVIA No sé'l que faig; més, temo que potser mos ulls massa facilment han enlluernat mon cor. Destí, disposa. Ningú's pot vèncer. Lo que està escrit ha de complirse; doncs, sigui.

VI

UNA BARRACA A LA PLATJA

(Entren ANTONI y SEBASTIÀ)

ANTONI

No voleu quedarvos més temps, ni voleu que us acompanyi?

SEBASTIÀ No, amic meu. La claror que llença sobre meu la meva estrella es massa sinistra. La malignitat de mon destí, podria minvar la teva fortuna. Te prego, doncs, que'm deixis esser sol a portar el pes de les meves desgracies. Seria ben crudel paga a la teva bona amistat, el ferte company de mes desdites.

ANTONI

Dieume, doncs, al menys, aon vos dirigiu.

SEBASTIÀ No, company; l'atzar me farà de guia. Però veig que'l teu modo de procedir és fill de la delicadesa; no'm vols fer dir lo que vui callar y això sol m'obliga, en justa correspondencia, a parlarte ab tota franquesa. Sapigues, doncs, que'l meu nom és Sebastià, encara que'm fassi nomenar Roderic. El meu pare era un tal Sebastià de Messalina, del qui sèns dubte ja hauras sentit parlar. Va deixar dos fills

bessons, jo y una germana meva. Déu hagués volgut acabar en un mateix moment aquelles dues vides, començades en una mateixa hora! Però tu, amic meu, ho has disposat d'altra manera, perquè una hora abans de que tu'm salvessis, la meva germana havia mort engolida per les ones.

ANTONI

Oh, quin dia!

SEBASTIÀ Ella tenia fama de gran bellesa, tot y que la semblança entre ella y jo deien que era extraordinaria; però si jo no'm puc atrevir a donar per justa aquesta fama, puc afirmar, sèns cap recel, que tenia un cor que l'enveja mateixa's veia forçada a trobar noble. Ella s'ha negat en l'amarganta aigua del mar, però jo cal que ofegui son record en altra aigua molt més amarganta encara!

ANTONI

Perdoneu, senyor, la pobresa de la meva hospitalitat.

SEBASTIÀ Ets tu que has de perdonarme per les molesties que t'he fet passar.

ANTONI Si no voleu que'm cregui l'home més desgraciat, deixeu-me esser vostre servent.

SEBASTIÀ. Si no voleu desfer lo que heu fet, és a dir, si no voleu matar a qui heu salvat, no insistiu. Adéu, una vegada per totes; el meu cor està tant adolorit, y el record de la meva mare està tant viu en mi, que poc els hi costaria an els meus ulls trairme. Adéu, vaig al palau del duc Orsino.

(Sen va)

ANTONI Que tots els déus t'afavoreixin! Molts enemics tinc en la cort d'Orsino... Aviat te tornaria a veure si no fos això... Més, tal és el meu afecte per tu, que succeeixi lo que succeeixi, afrontaré gustós tots els perills.

VII

UN CARRER

(Entra VIOLA; després MALVOLÍ)

MALVOLÍ

No s'eu vós el qui estava, no fa gaire, a casa la comtessa Olivia?

VIOLA

Certament; fa poc que n'he sortit.

MALVOLÍ Doncs ella us retorna aquest anell; si us l'haguessiu endut vós mateix m'haurieu estalviat aquest camí. M'ha ordenat que us digués que doneu al vostre amo la seguretat més absoluta de que ella no l'estima, y a més m'ha dit que no us atreviu a tornar ab cap més embaixada d'ell, fòra que sigui per dirli vós mateix l'efecte que han produït aquestes paraules al duc. Preneu això.

VIOLA

Ella ha acceptat aquest anell; no'l puc admetre.

MALVOLÍ Vaja! s'eu vós qui ab impertinent insistència l'heu llençat a sos peus, y ella vol que ab iguals modos us sigui retornat. Si val la pena de que us ajupiu pera cullir-lo, davant vostre mateix el llenço, y si no que sigui de qui primer el trobi.

(Sen va)

VIOLA Jo no li he deixat cap anell. Què voldrà, aquesta dòna? L'haurà enamorat la meva figura? La sort vulgui que no. Ha posat sos ulls ab tanta atenció sobre mi, que talment semblava que'l mirar li esgarriés la paraula: parlava a bots y com abstreta. Sèns dubte s'ha enamorat de mi; això és un tret d'enamorada: m'envia aquest estupid criat per a dirme que torni a casa seva. Ella no vol l'anell del duc, y el duc no n'hi ha enviat cap; an-e mi és a qui vol. Si fos així (y ho es), pobra comtessa! més li valdria haverse enamorat d'un somni. Vestit, ja veig que ets un vulgar engany que l'estament aprofita l'enemic dels homes. Que fàcil els és, als galans mentiders, gravar en el tendre cor de les dònes sa polida imatge! La culpa la té nostra flaqueza, no nosaltres: tals som, perquè tals ens va fer la naturalesa. Quina fi tindrà això? El duc l'estima bojament, y jo, pobra de mi!, estimo bojament al duc. Què esdevindrà? Com a home no puc pensar en obtenir l'amor de qui m'és amo: com a dòna, ai! quants inútils sospirs arrencaré del pit de la desdixada Olivia! Oh, temps! tu ets qui ha d'aclarirho tot y no jo.

És massa enredat aquest nus pera que jo pugua desferlo.

VIII

A CASA D'OLIVIA

(Entren SIR TOBIAS Y SIR ANDREU)

SIR TOBIAS Acosteuvos, sir Andreu. Qui a les dotze no és al llit, és com si hagués matinejat; y *deliculo surgere*, ja sabs...

SIR ANDREU No; en bona fe que no sé res d'això. Però lo que sé, és que ficarse al llit tard és ficarse al llit tard.

SIR TOBIAS Conclusió falsa, que m'exaspera tant com una ampolla buida. Vetllar fins a mitja nit y anarsen a dormir després, és anarsen al llit d'hora, lo que vol dir que ficarse al llit més tard de les dotze, és anarsen a dormir aviat. La nostra existencia no's compon de quatre elements?

SIR ANDREU

Així ho diuen; però jo crec que's compon del menjar y beure.

SIR TOBIAS Ets un savi! mengem y bevem, doncs. Eh! Maria, vinga un got de vi.

SIR ANDREU

Mireu, juraria que ve'l jutglar.

(Entra'l JUTGLAR)

JUTGLAR Què tal, companys? No haveu vist mai l'imatge del nostre tercet? (3)

SIR TOBIAS

Déu te guard, ase. Vinga una cançó.

SIR ANDREU El jutglar té una bona gargamella. Donaria quaranta lliures per tenir la cama y la veu que té'l jutglar. A fe que'm vares guanyar el cor ahir ab aquella sortida, parlant de Pigrónitus y dels Vapians passant per l'equinocci de Queubus; te juro que vaig riure de debò. Te vaig enviar un vintidós, perquè tel gastassis ab el teu tracte. Te l'han donat?

JUTGLAR Ja l'he embutxacat; perquè'l nas den Malvolí no és pas un manec de fuet; la mestreja té la mà blanca y els mirmidons no són pas tavernes.

SIR ANDREU Magnific! No hi ha res com això pera riure. Ara, vinga la cançó.

SIR TOBIAS

Vinga. Aquí va un ral; cantans una cançó.

SIR ANDREU

Veten-aquí un altre. Si un cavaller dóna un...

JUTGLAR

Voleu una cançó d'amor o una cançó moral?

SIR TOBIAS

Una cançó d'amor, una cançó d'amor!

SIR ANDREU

Sí, sí, d'amor; tant se men dóna de la moral an-e mi.

JUTGLAR, (cantant) Aont aneu dolça estimada lluny de vostre aimant fidel? Atureuvos que ell arriba; atureuvos y escolteu, que cançons de tota mena us cantarà ab totes veus. Sempre al fi de la jornada a l'amor hi trobareu. Qui vulga passar per savi tinga sempre això present.

SIR ANDREU

Excelent!

SIR TOBIAS

Molt bé!

JUTGLAR, (cantant) L'amor no és joia futura. El d'ara és el goig més cert el que m'uneix la rialla ab la

alegria present. Poc avença qui s'espera; lo futur és sempre incert. Veniu, doncs, ma dolça amiga, no deixeu que us fugi el temps; beseume vint cops els llavis, que joventut prompte's perd.

SIR ANDREU

Veü melosa, paraula de cavaller!

SIR TOBIAS

Dolcíssim accent!

SIR ANDREU

Melós y dolcíssim, a fe!

SIR TOBIAS Si sel sent ab el nas, embafa de tanta dolçor. Però, què us sembla, si beguessim fins que'l cel ens ballés? o bé que despertessim al muçol ab un trio capaç d'encisar tres ànimes de teixidor? Què m'hi dieu?

SIR ANDREU Si m'estimeu, femho. Jo hi sóc un llebrer, en això d'agafar les tonades.

JUTGLAR Per la Verge, senyor, que hi ha llebrers que'n saben d'agafar.

SIR ANDREU

Ja ho crec!; cantem allò de: *Tanca la boca, coquí...*

JUTGLAR *Tanca la boca, coquí?* Us hauré de dir coquí, sir Andreu?

SIR ANDREU No serà la primera vegada que hauré obligat a algú a dirme coquí. Comença, jutglar: *Tanca la boca...*

JUTGLAR

Si tanco la boca no començaré mai.

SIR ANDREU

Bona, Jutglar! Va, comença.

(Canten tots tres)

(Entra MARIA)

MARIA Què és aquest temperi? Que mai més se'm tingui per honrada, si a hores d'ara la senyora no ha dit an en Malvolí que us faci passar la porta.

SIR TOBIAS

La senyora és una ximpla y nosaltres, homes de respecte; en Malvolí és un ensa y nosaltres

som tres alegres companys. (4)

No li sóc parent, jo? No sóc de la familia de la senyora, jo?
Tururut, minyona!

(Canta) Diu que un home a Babilonia, dama, la dama.(5)

JUTGLAR

Malviatge! el cavaller porta una empenta que Déu n'hi dó!

SIR ANDREU Fa rotllo quan s'hi posa; jo també, perxò. Ell ho fa ab més gracia, però jo ab més naturalitat.

SIR TOBIAS, (cantant)

El dotze de desembre...

MARIA

Per Déu, calleu!

(Entra en MALVOLÍ)

MALVOLÍ Què sóu boigs, missenyors, o què? Què no teniu ni modos ni vergonya pera armar aquest terratremol de calderers, an aquestes hores de la nit? Què us penseu que és una taverna aquesta casa, pera baladrejarhi com a drapaires? No teniu respecte al lloc ni a les persones. Què vol dir aquesta conducta tant fòra de to?

SIR TOBIAS Fòra de to? Me sembla que no havem desafinat ni mica. Aneu al dimoni!

MALVOLÍ Sir Tobias, dec parlarvos ab tota claredat. La senyora m'envia pera dirvos que si pel parentiu que us lliga ab ella us ha admès a casa seva, està molt lluny d'aprovar vostres desordes. Si podeu reprimir vostres excessos sereu ben vingut an aquesta casa; altrament, està disposada a acceptar vostre comiat.

SIR TOBIAS (cantant)
Adéu cor meu, que d'aquí m'allunyen!

MARIA
Sir Tobias, per Déu!

JUTGLAR (cantant)
Sos ulls me diuen que sa mort s'atança.

MALVOLÍ
Sembla impossible! No acabarem.

SIR TOBIAS (cantant)
Jo mai m'acabaré.

JUTGLAR
Això no és veritat, Sir Tobias.

MALVOLÍ
Us fa molt honor això!

SIR TOBIAS (cantant)
Li hauré de dir que sen vagi?

JUTGLAR
Digueuli encara que li amargui.

SIR TOBIAS
Que sen vagi y no torni mai més?

JUTGLAR
Oh, no no, no gosareu dirli res.

SIR TOBIAS (a Malvolí) Nosaltres desafinem, company? Mentida. Ets alguna cosa més que un majordom? Te creus que, perquè tu ets virtuós, ja s'han d'haver acabat els panells y l'aiguarent al món?

JUTGLAR
Per santa Agna, és cert, y el cumí ens escalfarà la boca.

SIR TOBIAS
Tens raó.

(A Malvolí)
Vés, vés, y netèjat les cadenes ab molla de pa. Un got de vi, Mariagna.

MALVOLÍ Maria, si us interessa la consideració en que us té la senyora, no volgueu saberhi res en aquesta disbauxa. La senyora sabrà tot això; us juro que ho sabrà tot.

(Sen va)

MARIA
Aneu a espolsarvos les orelles.

SIR ANDREU Seria una cosa tant lloable com el beure quan se té gana, el desafiarlo, faltar a la cita y deixar-lo ab un pam de nas.

SIR TOBIAS Fesho, cavaller; jo't redactaré un cartell o jo mateix li faré saber la teva indignació.

MARIA Preneu paciència pera aquesta nit, sir Tobias; la visita del patge del duc ha deixat molt agitada a la senyora. En quant al senyor Malvolí, deixeu-me per mi, que si jo no li jugo una passada de la que sen recordi tota la vida y no'l faig esser la riota de tothom, ja podeu dir que ni per ajèurem al llit

sóc bona, ja ho veureu.

SIR TOBIAS

Conta, conta. Què hi ha?

MARIA

Aquest home sens torna un purità.

SIR ANDREU

Oh, si jo ho sabés del cert el bastonejaria com a un goç.

SIR TOBIAS

Si fos un purità? Per què? Quina delicada raó tens pera això?

SIR ANDREU

De delicada no'n tinc cap; però en tinc de sobres.

MARIA Ben mirat, més que un purità, no és altra cosa que un baix adulator, que sab mudar de llureia quan li convé; és un ase carregat d'afectació, que s'ha après quatre cerimoniosos compliments pera anarlos repetint petulantment; se creu tant farcit de perfeccions, que està convençut de que no hi ha ningú que veientlo una sola vegada ja no l'estimi. En aquest flac és aon pegarà falconada la meva venjança.

SIR TOBIAS

Què penses fer?

MARIA Tiraré una misteriosa. carta d'amor per ont ell se passeja, y que per les alusions que faré al color de la seva barba, a la forma de les seves pantorrilles, al séu posat, a l'expressió dels séus ulls y del séu front, se veurà que és an ell a qui va adreçada. La meva lletra s'assembla tant a la de la senyora, que quan ens cau a les mans un escrit que tracti d'alguna qüestió esborrada de nostra memoria, ab prou feines podem posar en clar sa veritable procedencia.

SIR TOBIAS

Excelent! ja he flairat la farsa.

SIR ANDREU

Jo també l'he ensumada.

SIR TOBIAS Creurà que les cartes que tu tiraras són de l'Olivia que està enamorada d'ell.

MARIA

Aquest és el meu cavall de batalla.

SIR ANDREU

Un cavall que'l farà tornar un ase.

MARIA

Un ase del tot.

SIR ANDREU

Oh, serà admirable!

MARIA Una exquisida lleminadura, jo us ho asseguro. Estic certa que aquesta medecina farà l'efecte que esperem. Jo us diré aon tiraré la carta, perquè us hi poseu a l'aguait, junt ab el jutglar, y així me podreu explicar l'interpretació que li donarà. Aneu a descansar pera aquesta nit y penséu en lo que'ns espera.

(Sen va)

SIR TOBIAS

Bona nit, Penthesilea.

SIR ANDREU

Us dic que és una admirable xicota.

SIR TOBIAS

És una llebrera de bona mena y que m'adora. Què't sembla?

SIR ANDREU

A mi també sem va adorar una vegada.

SIR TOBIAS Anemsnosen a dormir, cavaller. Faries molt santament si enviaves a cercar diners.

SIR ANDREU Si no puc conseguir la mà de vostra neboda, no sé pas com men sortiré.

SIR TOBIAS Envia a cercar diners, cavaller, creume; y si a l'ultim no obtèns la seva mà, digam que sóc una ròssa.

SIR ANDREU

No us fieu de mi si no surto ab la meva; feu lo que volgueu.

SIR TOBIAS Vaja, anem; vaig a escalfar un xic de vi. Ara ja és massa tard pera anar al llit; vine, cavaller, vine.

IX

EN EL PALAU DEL DUC

(Entren el Duc, VIOLA, CURI y altres)

DUC Doneume musica!... Bon dia, amics. Cesari, canta una estança tant sols; aquella antiga cançó que vas cantar ahir vespre. Més consolava mon cor aquella cançó que no pas tots aquells aires, facils y lleugers, plens de rebuscats y subtils conceptes. Una estança no més, Cesari.

CURI

Perdoneu, Altesa, qui la cantava no's troba pas aquí...

DUC

Qui era, doncs?

CURI Festa, el jutglar, milord; el jutglar predilecte del pare d'Olivia. No deu esser lluny d'aquí.

DUC

Busqueulo vós, y en tant els esturments comencin la cançó.

(Sen va Curi. Musica)

(A Viola) Acòstat, patge. Si alguna vegada estimessis, recòrdat de mi en tes dolces penes; perquè tots els enamorats són igual que jo: en tot, inquiets y volubles, llevat en honrar a tothora la cara imatge de sa estimada, T'agrada la cançó?

VIOLA

Dolçament ressona allà aon l'amor hi té'l soli.

DUC Has parlat saviament. Juraria que ab tot y esser jova, ja has posat ab tendresa tos ulls en algun rostre. No és cert, patge?

VIOLA

Potser és veritat, Altesa.

DUC

Com és aquesta dòna?

VIOLA

Té'l vostre aspecte.

DUC

No és parella per tu, doncs. Diques: quina edat té?

VIOLA.

La vostra.

DUC Com hi ha món, doncs, és vella! La dòna sempre ha de triar home ab més anys que ella, perquè així més facilment s'avé ab les seves inclinacions y té més segur el domini del séu cor. Creume, patge, encara que nosaltres, els homes, volguem negarho, nostres passions són més violentes, més vacilantes, més insegures, més fulminantes, però també s'apaguen y s'esborren més aviat que les de les dònes.

VIOLA

Així ho crec, senyor.

DUC Procura, doncs, que ta aimada sigui més jova que tu, o debades s'esforçarà la voluntat perquè duri l'amor, car en la dòna, com en la rosa, tot just neix sa bellesa que ja marcida s'esllangueix.

VIOLA Cert que és així. Més, trista sort la d'elles! Perquè'l destí ha de condemnarles a la ruina, a l'assolir la perfecció?

(Entren CURI y el JUTGLAR)

DUC (al Jutglar) Vine, amic; canta aquella cançó que cantaves ahir vespre. Escoltala bé, Cesari; és antiga y senzilla. La canten al sol, les velles, tot filant y fent mitja, y les fadrines l'acompanyen ab el soroll dels boixets; és una ingenua cançó que parla de l'ignocencia de l'amor com en els temps passats.

JUTGLAR
Començo, senyor?

DUC
Comença.

JUTGLAR (cantant) Acóstat, mort, acóstat, y a l'ombra d'un xiprer colgheu mon cos. Vola, ma vida, vola, ma bella aimada séns pietat m'ha mort. La blanca mortalla ab teixos guarnida amaniu ben prest. Tant justa l'escena de deixar la vida com jo, ningú ha fet.

Ni flor, ni llor que dugui a l'aire aroma, al meu damunt planteu. Ni amic, ni amic saludi el clot aon mos òssos llençareu. perquè mon plany fini, haureu d'enterrarme en lloc erm y sol aon jamai puga veni a despertarme d'un aimant el plor.

DUC (llençant una borsa al Jotglar)
Té això, pel treball.

JUTGLAR
No és treball pera mi el cantar; és un plaer, senyor.

DUC
Doncs jo't pago'l plaer.

JUTGLAR Y és just, senyor, perquè'l plaer, tard o d'hora, ha de pagarse.

DUC
Vesten ara.

JUTGLAR Que'l déu de la melangia't protegeixi, y que'l sastre't faci un vestit de tornasol, car ton ànima és un opal. Els homes constants com tu haurien d'esser mariners, pera trafiquejar ab tot y mudar de camí ab el vent; seria el millor medi de fer un bon viatge... per res! Adéu.

(sen va)

DUC
Deixeunos sols.

(Sen van Curi y altres cavallers)

(A Viola) Cesari, retorna a casa de ma crudel sobirana y digali que mon amor més noble que l'univers, no's paga ab quantitats de llorda terra; digues que aquests béns ab que l'ha afavorida la sort, són per mi tant menyspreuables com la mateixa fortuna, y que, qui m'ha fet l'ànima presonera de son amor, ha estat la meravella de sa esplendent a bellesa, ab que l'ha embellida la natura.

VIOLA
Y si ella no pot estimarvos, senyor?

DUC
No puc admetre aquesta resposta.

VIOLA Es forçós admetrela. Supposem que una dama (y això és possible) passa per vostre amor penes tant grans com les que vós sentiú per l'amor d'Olivia; vós no podeu aimarla y li dieu. No ha d'admetre, doncs, la vostra resposta?

DUC Cap pit de dòna podria resistir l'abrandat flam que l'amor ha posat en el meu cor; no hi ha cor de dòna ab prou espai per contenir tanta passió. Ai! l'amor de la dòna és més capritxo que altra cosa;

no és afany que naix de les entranyes; és desig fill del paladar, y per això facil d'apaibagarse, o subjecte al cançament y al fastic. Mon amor és ben al contrari; està afamat com la mar y pot engolir tant com aquella sèns que minvi son afany. No comparis l'amor que per mi pot sentir una dòna, ab el que jo sento per l'Olivia.

VIOLA

Cert, però jo sé...

DUC

Què sabs tu?

VIOLA Sé tot l'amor que pot sentir una dòna per un home. Sa fermesa no desdiu de la nostra. Una filla del meu pare estimava a un home, tal com jo, si fos dòna, podria estimarvos a vós, Altesa.

DUC

L'història d'això?

VIOLA És un full en blanc, senyor. Mai va confessar son amor; va deixar que'l secret, com cuc que rosega son capoll, marcís les roses de ses galtes, y va anar acabantse adolorida y trista, y palida va colltorçarse, damunt la tomba, com l'imatge de la Resignació somrisent al Dolor. No era amor això? Podrem els homes parlar més, jurar més, però també és cert que les nostres paraules van més enllà dels nostres fets, perquè nosaltres, mal que'ns pesi, som més prodigs de paraules que d'amor.

DUC

Però va morir d'amor aquesta germana teva?

VIOLA Jo sóc tota la família del meu pare y tota la seva descendència que jo sapiga. Voleu que vagi a casa d'Olivia?

DUC Sí, això és lo que apressa. Corre; donali aquesta joia y digali que mon amor no pot ferse un sol pas enrera, ni admetre son refús.

(Sen van)

X

UN CAMINAL EN EL JARDÍ D'OLIVIA

(Entren SIR TOBIAS, Sir ANDREU y FABIÀ)

SIR TOBIAS

Vine, vine, Fabià.

FABIÀ Y tant si vinc! Si em deixo perdre ni un picotí d'aquesta bromada, que'm quedi cuit de tristesa per tota la vida.

SIR TOBIAS No t'agradaria veure com ens trumfem d'aquest maco-tonto, d'aquest murri?

FABIÀ Ja ho crec! Ja sabeu que'm va desbançar del favor de la comtessa, perquè un dia vaig armar un combat d'ossos aquí.

SIR TOBIAS Doncs, ara tindrem un altre ós per exasperarlo y ferlo pertènyer fins que's torni groc y verd de rabia. No és veritat, Sir Andreu?

SIR ANDREU

Y si no ho fessiu, pitjor per nosaltres.

(Entra MARIA)

SIR TOBIAS

Aquí tenim el nostre espatotxí.

MARIA Amagueuvos tots tres darrera dels boixos. En Malvolí ve per aquest caminal; fa una hora que s'està al sol estudiant reverències ab la seva ombra. Per l'amor de la trapaceria, observeu-lo; fixeushi bé, perquè estic segura que aquesta carta el farà tornar un estupid contemplatiu. En nom de la farsa, calleu y amagueuvos!

(S'amaguen. Maria llença la carta) Tu quedat aquí. Ara ve'l lluç que pescarem tot fentli pessigolles.

(Sen va)

(Entra MALVOLÍ)

MALVOLÍ No cal més que una mica de sort; tot és qüestió de sort. La Maria va dirme que ella'm tenia simpatia, y jo mateix li he sentit dir que si mai s'enamorava seria d'un home del meu estil. Altrement a mi me tracta ab més miraments que an els demés criats. Què haig de pensarmen?

SIR TOBIAS (apart)

Vet-aquí un murri vanitós!

FABIÀ (apart)

Psit, silenci! La contemplació el posa fet un galan indiot.
Com se gronxa fent el vano!

SIR ANDREU (apart)

Valgam Déu! com el bofetegeria an aquest bergantaç!

SIR TOBIAS (apart)

Quietut!

MALVOLÍ

Esser comte, en Malvolí!

SIR TOBIAS (apart)

Ah, gallofa!

SIR ANDREU (apart)

Una pistola, una pistola!

SIR TOBIAS (apart)

Quietut, quietut!

MALVOLÍ Ja n'hi ha exemples d'això: la senyora d'Etrachi va maridarse ab el seu servent guarda-roba.

SIR ANDREU (apart)

Arri d'aquí, per Jezabel!

FABIÀ (apart) Ah, quietut! Ja està enfonsat en el séu somni; com l'estarrufa la vanitat!

MALVOLÍ

Tres mesos després d'havermhi casat, assegut sota'l doser...

SIR TOBIAS (apart)

Oh! una fona, que li tiraré una pedra a l'ull!

MALVOLÍ ...cobert ab una tunica de vellut ramejat, faig venir el meu servei; acabo de saltar del llit ont hi he deixat l'Olivia endormiscada...

SIR TOBIAS (apart)

Foc y sofre!

FABIÀ (apart)

Quietut, quietut!

MALVOLÍ ...prenc un aire altiu, y després de passejar un esguard greument reposat per damunt de tots ells, com dientlos que jo sé ben bé quin és el meu lloc y que no admetria que mai se'ls oblidés quin ha d'esser el llur, els dic que vagin a cercar al meu parent Tobias...

SIR TOBIAS (apart)

Forques y destrals!

FABIÀ (apart)

Quietut! quietut! quietut! Ara, ara.

MALVOLÍ Set del meu servei van a cercarlo, ab una servicial correguda. Mentres l'espero, poso el rostre farreny, y potser dono corda al rellotge o jugo ab alguna altra joia qualsevol. En Tobias s'acosta, me fa una reverencia...

SIR TOBIAS (apart)

Y l'hem de deixar viu?

FABIÀ (apart) Encara que'ns enganxin mules per arrencarnos del silenci, callem.

MALVOLÍ ...li allargo la mà així, atemperant el meu somriure familiar ab una severa mirada d'autoritat...

SIR TOBIAS (apart) Y allavores, Sir Tobias, no't clava un cop de puny sota les barres?

MALVOLÍ ...dientli: cosí Tobias, la fortuna, donantme la mà de la vostra neboda, m'ha concedit també'l dret de dirvos...

SIR TOBIAS (apart)
El què? el què?

MALVOLÍ ...que cal que us desfeu d'aquest vici que teniu d'ubriagarvos.

SIR TOBIAS (apart)
Arri, ronyós!

FABIÀ (apart)
Paciencia, o sinó fareu malver els fils d'aquest teixit.

MALVOLÍ Altrament, perdeu el tresor del temps ab un cavaller ximple...

SIR ANDREU (apart)
Sóc jo; ja ho veureu.

MALVOLÍ
Un tal Sir Andreu.

SIR ANDREU (apart) Ja sabia jo que parlava per mi, perquè molta gent m'hi té per ximple.

MALVOLÍ
Què hi ha aquí?

(Cull la carta)

FABIÀ (apart)
Ja tenim l'aucell al parany.

SIR TOBIAS (apart) Quietut! Que'l geni de la farsa l'inspiri l'idea de llegirla ab veu alta.

MALVOLÍ Juraria per ma vida que aquesta lletra és de la comtessa; li regonec les Q, les R y les Z; y així fa, també, les P majúscules. No hi ha dubte, és lletra seva.

SIR ANDREU (apart)
Les cus? les serres? les sedes? Què vol dir això?

MALVOLÍ (llegint) «A l'aimant desconegut adreço aquesta carta ab la més rendida voluntat.» Just, les seves paraules! Ab el vostre permís serà. Poc a poc... Per segell, la Lucrecia ab que ella acostuma a segellar!... És de la comtessa. Per quí serà?

(L'obre)

FABIÀ (apart)
L'am li ha arribat fins a les entranyes.

MALVOLÍ (llegint)

El cel sab que t'estimo ab tot el meu cor. A qui? Ningú ha de conèixer mon secret amor.

«Ningú ha de conèixer mon secret amor...» Veiam què segueix?
El ritme cambia: «mon secret amor». Si fossis tu, Malvolí!

SIR TOBIAS (apart)
Que't pengin, ruc.

MALVOLÍ (llegint)

Jo puc manar a qui mon cor adora.
Silenci'm mata sèns mostrar ferida,

com a Lucrecia l'arma venjadora.
M, O, A, I disposa de ma vida.

FABIÀ (apart)
Meravellós enigma!

SIR TOBIAS (apart)
Us dic que és una moça molt aixerida.

MALVOLÍ «M, O, A, I, disposa de ma vida.» Veiam, veiam, veiam, primer mirem això.

FABIÀ (apart)
Quin plat de matzines més ben servit!

SIR TOBIAS (apart)
Y ab quin dalit s'hi llença'l golafre!

MALVOLÍ «Jo puc manar a qui mon cor adora.» Cert, ella pot manarme. Jo la serveixo, puit ella és la meva mestrea. El més negat ho entén això. En aquest punt no hi ha cap dubte. Veiam l'acabament. Què significa aquesta combinació de lletres? Si jo'n pogués treure alguna solució que tingués relació ab mi... Veiam, poc a poc! M, O, A, I...

SIR TOBIAS (apart) Oh! sí; veiam si en treus l'entrellat. Ja ha perdut el rastre.

FABIÀ (apart) Però per això no parerà de lladrar tot buscantlo encara que fos més pudent que una guilla.

MALVOLÍ
M... Malvolí! Ab M comença'l meu nom.

FABIÀ (apart)
No he dit que ell sen sortiria? El llebrer té bon nas.

MALVOLÍ! M... Però lo que segueix no lliga; no surt bé perquè hauria d'esser una A, y hi ha una O.

FABIÀ (apart)
Y em sembla que acabarà ab un: Oh!

SIR TOBIAS (apart)
O sinó jo les hi mesuraré per ferli dir Oi!

MALVOLÍ
Y darrera una I.

FABIÀ (apart) Si darrera hi tinguessis lo que dius, veuries més befa a la teva esquena que felicitat davant teu.

MALVOLÍ M, O, A, I Això no és tant clar com lo altre, però forçant una mica'l sentit, sèns dubte que arribaria a una conclusió favorable, perquè totes aquestes lletres entren en el meu nom. Calma. Veiam. Aquí segueix la prosa.

(llegint) «Si aquesta carta cau en tes mans, medita. El destí m'ha fet superior a tu, però no t'espanti la grandesa. Hi ha qui neix ab grandesa; altres que assoleixen les grandeses y altres a qui la grandesa se'ls imposa malgrat llur voluntat. La sort t'obre'ls braços; entregathi ab valor y ab fe, y per començar a avesarte a lo que hauras d'esser, llença aquesta pell d'humiltat que't cobreix y preséntat com cal. Sigues malcarat ab cert parent, y aspre ab els criats; no't treguis mai les raons d'estat de la boca y que'l teu comportament s'allunyi de la vulgaritat. Això t'aconsella la que sospira per tu. Recorda qui és qui t'ha vantat les mitges grogues y t'ha demostrat desig de veuret ab lligacames creuades; recordaho, te dic. Ara ja pots esser feliç si tu vols; sinó quedat per sempre un miserable criat, indigne de tocar el cap del dit de la fortuna. Adéu. La que voldria servirte en lloc de que tu la servissis. *La feliç desdixada*»

Això és més clar que la llum del dia; és evident. Seré orgullós, llegiré llibres de politica: me les hauré ab Sir Tobias, y m'afanquiré de les meves amistats ordinaries; seré l'home perfecte. No són pas ilusions; no'm deixo enganyar per la fantasia, car tot me diu que la comtessa està enamorada de mi. Ella és qui, no fa gaires dies, va ventarme les mitges grogues y era molt agradosa de les meves lligacames creuades. Ab aquesta subtileza'm revela'l séu amor, y d'una manera molt discreta'm diu que'm posi aquest habillament que és tant del séu gust. Mercès a la meva bona estrella, sóc ditxós. Seré sorrut y extrany, y portaré mitges grogues y lligacames creuades, tot en un tancar y obrir d'ulls.

Que Gehovà y la meva bona estrella siguen lloats! Ah! hi ha una *postdata*.

(Llegint) «És impossible que no'm regoneguis. Si correspons al meu amor demostramho ab el teu somriure; hi escau tant el somris en el teu rostre! Jo't demano, dolç amor meu, que somriguis en ma presencia.» Oh, Déu, mercès! Somriuré y faré tot lo que voldras.

(Sen va)

FABIÀ

Ni per un passament de mil lliures assegurat pel tresor del Sophi, me vendria la part que'm toca en aquesta trumfada.

SIR TOBIAS Y jo seria home per casarme ab aquesta moça per haverse enginyat aquesta trapaceria.

SIR ANDREU

Y jo també.

SIR TOBIAS Y no li demanaria altre dot que una entramaliadura com aquesta.

SIR ANDREU

Y jo també.

(Entra MARIA)

FABIÀ

Ara ve la més gentil armadora de paranys.

SIR TOBIAS (a Maria)

Vols posarme'l peu al coll?

SIR ANDREU

O en el meu?

SIR TOBIAS Vols que'm jugui la meva llibertat a cara o creu y que'm faci el teu esclau?

SIR ANDREU

Y jo també.

SIR TOBIAS L'has enfonsat en un somni tal, que's tornarà boig del tot quan s'adongui que sols ha estat fantasia la visió.

MARIA

Però, digueume: li ha fet efecte?

SIR TOBIAS

Com l'aiguarent a una llevadora.

MARIA Doncs si voleu veure'ls fruits d'aquesta passada, procureu estar presents en la primera entrevista que tindrà ab la comtessa. Se li presentarà ab mitges grogues que és un color que ella té avorrit y ab lligacames creuades que és una moda que no pot sofrir. Ell somriurà al mirarla y la seva alegria s'avindrà tant poc ab l'enuig de la senyora, que de segur sel treurà del davant ab un reny. Si ho voleu veure, seguime.

SIR TOBIAS Fins a les mateixes portes del Tartar te seguiria, admirable dimoni trapacer.

SIR ANDREU

Y jo també.

(Sen van)

XI

EN EL JARDÍ D'OLIVIA

(Entren VIOLA y el JUTGLAR ab un tamborí)

VIOLA Que Déu te guard, amic, y a la teva musica també. Vius de tocar el tamborí?

JUTGLAR

No; visc com qui toca a l'iglesia.

VIOLA

Ets d'iglesia, doncs?

JUTGLAR Ca! res d'això. Toco a l'iglesia, perquè jo visc a casa meva y casa meva és al mateix costat de l'iglesia.

VIOLA Així també podries dir que'l rei viu al costat d'un pobre, si un pobre visqués al costat del palau; o que l'iglesia s'apuntala en el teu tamborí, si arrambessis el tamborí a la paret de l'iglesia.

JUTGLAR Vós ho haveu dit... Quin sigle el nostre! Per un home llest una sentència és un guant. Que depressa l'ha girada del dret al revés!

VIOLA És cert; els qui juguen massa subtilment els mots, facilment poden corromprels.

JUTGLAR

Per això voldria que no tingués nom la meva germana.

VIOLA

Per què, amic?

JUTGLAR Perquè'l séu nom és una paraula y jugant ab aquesta paraula podria quedar corromput el nom de la meva germana. Lo cert és que les paraules s'han tornat unes maules desde que'ls compromisos les han deshonorades.

VIOLA

Per quina raó?

JUTGLAR No puc donarvos la raó sense paraules, però les paraules s'han tornat tant falses que'm repugna ferles servir per donar raons.

VIOLA

Sembla, amic, que ets d'aquells que poc s'enquimeren per res.

JUTGLAR Us enganyeu; prou hi ha coses que m'enquimeren. Lo que us juro és que no m'enquimero per vós; si això és no enquimerarse per res, desitjaria que això us podés fer invisible.

VIOLA

No ets el boig de madona Olivia?

JUTGLAR No, certament; no li agrada pas la bogeria a madona Olivia; no tindrà boig fins que's casarà; els boigs, en comparança ab els marits, són com les sardines ab les arangades: els marits són els més grossos. La veritat, jo no sóc el séu boig; no més sóc el séu corruptor de mots.

VIOLA

No fa gaire que t'he vist en el palau del duc Orsino.

JUTGLAR La follia, senyor, fa com el sol: volta el món; lluu per tot. Me doldria pel vostre amo que estés ab tant boja companyia com molt sovint hi està misenyora. A mi em sembla haver vist vostra saviesa allà mateix.

VIOLA Si les emprems ab mi, te deixo. Té, per la despesa que has fet.

(Li dóna una moneda)

JUTGLAR

Que Júpiter, en la vinenta remesa de pèl, us envii una barba!

VIOLA Te juro y no m'amago de dirtho, que'm moro per una barba, però que no la voldria pas en la meva. És a casa la comtessa?

JUTGLAR (mirantse la moneda)

No faria cria una parella d'aquestes?

VIOLA

Segurament: posantles en bon lloc y vigilantles molt.

JUTGLAR

De bona gana faria'l paper de mestre Pandarus, per donar una Crèssida an aquest Troilus.

VIOLA

T'he entès, amic; això és captar ab traça.

JUTGLAR No crec que sigui una gran cosa el que un pobre sapiga captar: Crèssida no era altra cosa que una captaire. La comtessa és a casa, senyor. Vaig a explicar-li d'on veniu, perquè qui sou y què voleu són coses que no estan en la meua esfera; diria en el meu element però'l mot és massa gastat.

(Sen va)

VIOLA Bé té prou clar l'enteniment, el bergant, per ésser boig; discreció li cal per fer bé'l séu ofici, puix té d'observar l'humor, estament y els merits d'aquell a qui escomet, aprofitant destrament, com el falcó ferestec, l'ocasió oportuna per llençar-se sobre'l virolat plomall que fereixi sa vista. Sens dubte que és tant difícil l'art del boig com el del savi; perquè al boig li cal enteniment pera fernes plaenta l'agudesa, mentres que'l savi que cau en la follia, perd l'enteniment.

(Entren SIR TOBIAS Y SIR ANDREU)

SIR TOBIAS (a Viola)

Salut, gentilhome!

VIOLA

Salut, cavaller.

SIR ANDREU (a Viola) *Dieu vous garde, monsieur.*

VIOLA *Et vous aussi; votre serviteur.*

SIR ANDREU

Crec, senyor, que ho sóu, com jo ho sóc vostre.

SIR TOBIAS Que voleu entrar? La meua neboda desitja que entreu si és que porteu quelcom per ella.

VIOLA An ella estic destinat, senyor; vui dir que ella és l'objecte del meu viatge.

SIR TOBIAS

Poseu a prova les cames, cavaller; feules moure.

VIOLA Les meves cames entenen millor que jo lo que voleu dir, dientme que les posi a prova.

SIR TOBIAS

Vui dir que camineu, y que entreu, cavaller.

VIOLA.

Us respondré caminant y entrant. Però, mireu, ara men priven.

(Entren OLIVIA y MARIA) Perfecta y incomparable dama, que'l cel faci ploure sobre vós totes ses aromes.

SIR ANDREU

Aquest jove cavaller és un polid cortisà. «Ploure aromes».

Molt bé!

VIOLA. El meu missatge, senyora, sols té veu per vostra orella propicia y condescendent.

SIR ANDREU «Aromes, propicia, condescendent». M'apuntaré aquestes tres paraules.

OLIVIA

Que tanquin el reixat del jardí y que no entri ningú.

(Sen van Sir Tobias, Sir Andreu y Maria)

Doneume la mà, cavaller.

VIOLA.

Rebeu ma humil salutació y ma rendida voluntat, senyora.

OLIVIA.

Quin és vostre nom, cavaller?

VIOLA

Cesari és el nom d'aquest servidor vostre, bella princesa.

OLIVIA.

El meu servidor! No hi hagut més alegria en el món desde que de la baixa adulació ne diem finesa. Vós sôu servidor del duc Orsino?

VIOLA Ell ho és vostre y el d'ell, doncs, també ha d'esserho de vós. El servidor de vostre servidor, és servidor vostre, madona.

OLIVIA No hi penso en ell; y més me plauria que ell no pensés en res, que no que pensés en mi.

VIOLA Doncs, jo, madona, vinc pera inclinar vostres pensaments en favor d'ell.

OLIVIA Oh! perdoneume, jo us ho prego! Us he demanat que no men parlessiu més. Emperò si voleu pledejar una altra causa, vostres paraules seran més dolces que musica d'arcangels, per la meva orella.

VIOLA

Senyora...

OLIVIA Espereu. Després de l'encantament que heu obrat aquí, he enviat una anell darrera vostre, enganyant així al meu criat, a mi y, fins potser, a vós mateix. Séns dubte que m'he exposat als vostres severs comentaris, obligantvos per un artifici vergonyós a pendre lo que sabieu bé prou que no era vostre. Què haureu pensat de mi? No és cert que heu estacat el meu honor al pal de la vergonya y li heu atiat els més injuriosos pensaments que poden brotar d'un cor inexorable? Temo que vostre subtil enteniment haurà trobat massa atreviment en mes paraules. Un vel finíssim y no un pit de carn és lo que cobreix el pobre cor meu. Ara, parlem.

VIOLA

Us planyo.

OLIVIA

Ja és un pas cap a l'amor.

VIOLA. Oh, no! L'experiencia ensenya que molt sovint planyem als nostres enemics.

OLIVIA Així, doncs, ja puc rependre mon somrís. Oh!, ab quanta facilitat l'orgull s'apodera dels humils! Si es té d'esser presa, val més serho del lleó que del llop.

(Se senten tocar hores en un rellotge) El rellotge'm retreu els temps que perdo inutilment. No temeu, jove cavaller, no us pretenc; més quan joventut y seny se us hagin madurat, la vostra muller tindrà la sort de trobar en vós l'home complet. Vostre camí més segur és dret a la porta.

VIOLA Marxo, doncs, a ponent. Que la gracia y la joia facin de corteig a vostra senyoria. No'm dieu res pera qui m'envia, madona?

OLIVIA

Espera. Digam què penses de mi?

VIOLA

Que us penseu no esser lo que sôu.

OLIVIA

Si de mi penso això, també ho penso de vós.

VIOLA

Y penseu bé, senyora, perquè jo no sóc lo que sóc.

OLIVIA

El cel volgués que fossiu lo que jo voldria!

VIOLA Y hi guanyaria ab el cambi, madona? Si fos així l'admetria tot seguit, perquè fins ara no sóc més que la vostra riota.

OLIVIA Oh, que bé hi escau el desdeny en el llavi irat y menyspreuador! Més aviat se mostra l'amor que's vol tenir amagat, que'l crim de l'assassí; la negra nit de l'amor és un soleiat migdia. Cesari, per les roses de la primavera, per la virginitat, per l'honor, per la fe, per tot lo que existeix en el món, te juro que t'estimo tant, que malgrat ton orgull, ni la raó ni el seny poden deturar ma passió. No aprofitis la flaqueza de confessarte'l meu amor, com argument per refusarla; ans bé, tingues present que si és dolç l'amor implorat, l'amor que s'entrega és molt més dolç encara.

VIOLA Us juro per ma ignocencia y per ma joventut, que ni mon pensament ni mon cor, són de cap

dòna y que no'ls tindrà mai ningú més que jo. Y ara, adéu, madona; mai més vindré a plorar a vostres peus les llagrimas de qui em mana.

OLIVIA No, vine. Potser tu podras conseguir que son amor sigui grat al meu cor que l'avorreix.

(Sen van)

XII

A CASA D'OLIVIA

(Entren SIR TOBIAS, SIR ANDREU Y FABIÀ)

SIR ANDREU

No; us juro que no'm quedaré ni un minut més.

SIR TOBIAS

Y per quina raó, estimat sac de verí, per quina raó? Eh?

FABIÀ

Cal que dongueu una raó, sir Andreu.

SIR ANDREU Mal llamp! He vist que la vostra neboda estava molt més complimentosa ab el patge del duc, que no pas ho està ab mi; ho he vist ara, en el jardí, ara mateix.

SIR TOBIAS

Y ella't veia mentres feia tot això, company? Digam.

SIR ANDREU

Tant bé com jo us veig a vós.

FABIÀ

Doncs, així us ha donat una gran prova d'amor.

SIR ANDREU

Voto al dimoni! que us penseu que sóc un ase?

FABIÀ Jo us demostraré la llegimitat de la meva afirmació, ab el veredicta del criteri y de l'enteniment.

SIR TOBIAS Que són els que sempre han format el més suprem tribunal, ja d'abans de que Noè s'embarqués.

FABIÀ Si ella, al davant vostre, s'ha mostrat amable ab aquest jove, ha estat no més que per exasperarvos, per despertarvos el valor que teniu endormiscat, per encendreus les sangs y posarvos sofre al fetge. Vós us hi havieu d'acostar, y ab algunes mofes ben triades y noves, acabades de sortir de la forja, enfonsar en un mutisme absolut an aquell jove. Això és lo que ella esperava de vós y vós no ho haveu sabut fer. Haveu permès que'l temps se mengés el doble full d'or de la oportunitat ab que se us presentava aquesta felicitat ocasió, y ara vostre vaixell navega cap els mars gelats del seu afecte, aont us hi quedareu penjat, com un borralló a la barba d'un holandès, si no rescabaleu vostre prestigi, per una lloable gesta de valor o d'alta politica.

SIR ANDREU Si té d'esser així, més m'estimo fer un acte de valor, perquè avorreixo la politica. Tant me faria esser brownista(6) com politic.

SIR TOBIAS Doncs fonamenta la teva fortuna sobre'l terreny del valor. Desafia al patge del duc y fereixlo en onze indrets; la meva neboda s'ho apuntarà, y tingues per cert que no hi ha res an el món que faci valer tant a un home, als ulls d'una dòna, com la anomenada de valentia.

FABIÀ

No teniu altra sortida, Sir Andreu.

SIR ANDREU

Un de vosaltres li portarà'l cartell?

SIR TOBIAS Vés, escriuli ab mà ben marcial; sigues agut y breu. No hi fa res que no siguis enginyós y polid, mentres siguis eloqüent y original. Befal ab tota la llibertat de la teva tinta y tractal de tu, dues o tres vegades, que no hi estarà de més; digali que ment tantes vegades com t'hi capiga en el paper,

encara que sigui més gran que un llençol del llit de Ware(7) a l'Anglaterra. Enllesteix. Posa tanta fel com puguis al tinter y encara que escriguis ab ploma d'oca no hi fa res. A la feina!

SIR ANDREU

Aont us trobaré?

SIR TOBIAS

Ja't vindrem a cercar a ton *Cubiculo*. Vés.

(Sen va Sir Andreu)

FABIÀ

Us deu esser ben car aquest ninot, sir Tobias.

SIR TOBIAS Jo li surto car an ell; no trigaré gaire a costarli dues mil lliures.

FABIÀ Me sembla que tindrem una carta ben divertida; però espero que no la cursareu?

SIR TOBIAS Ja ho crec! y faré tot lo pugui perquè aquest jove li respongui. Crec que ni ab tots el parells de bous, ni ab totes les cordes del món, sels podria fer topar. Per lo que toca a Sir Andreu, no més cal obrir-lo: si en el fetge se li troba prou sang per negar a una puça, jo'm menjo'l reste del cadavre.

FABIÀ Y el séu jove contrari no fa pas posat de gran valentia, tampoc.

(Entra MARIA)

SIR TOBIAS

Ara ve'l reietó més aixerit del niu.

MARIA Si patiu d'avorriment y voleu riure fins a reventar, segueume. El babau den Malvolí, s'ha convertit al paganisme; és un renegat, car és impossible que un cristià que vulga salvarse pel camí que la llei de Déu mana, pugua creure en tal munt de grolleres extranyeses: s'ha posat mitges grogues!

SIR TOBIAS

Ab lligacames creuades?

MARIA Oh, sí, abominablement! Sembla un saberut d'aquells que posen escola en els portics de l'iglesia. L'he espiat com l'assassí a la victima. Segueix punt per punt la carta que jo li he tirat pera enganyarlo. La rialla li marca més arrugues en el rostre que ratlles no hi ha en el nou mapa-mundi augmentat de les Indies. Us asseguro que mai haveu vist res tant ridicul. Jo no sé com m'he aguantat de tirarli tot pel cap. Estic certa que la comtessa li donarà una bofetada, Y ell s'ho pendrà com una finesa y encara seguirà rient.

SIR TOBIAS

Anem, portans allà ont es.

(Sen van)

XIII

UN CARRER

(Entren ANTONI y SEBASTIÀ)

SEBASTIÀ Me doldria molt causarvos el més petit perjudici, però ja que us preneu els perills com un jòc, no us diré res més.

ANTONI No he pogut estar lluny de vós; el desig que tenia de veureus, més agut que afilada daga, m'ha esperonat cap el vostre camí. No sols m'ha guiat aquí l'afany de veureus, per més fort que hagi estat, sinó que també m'hi ha empès l'inquietut que sentia al pensar en lo que us podia succeir en un país desconegut y que per un extranger sense guia y sèns amics, sol esser esquerp y gens hospitalari. La temença d'aquests perills és lo que m'ha fet córrer darrera vostre.

SEBASTIÀ Sols puc donarvos mercès, estimat Antoni; mercès y res més que mercès. Sovint els grans serveis se paguen ab aquesta moneda sense curs, però si ma fortuna fos tant gran com el meu desig, altre paga tindria vostra sollicitut. Què farem? Visitarem els monuments antics de la ciutat.

ANTONI

Esperarem a demà, senyor; val més que cerquem allotjament.

SEBASTIÀ No estic pas cançat y la nit és lluny encara. Donem gust als ulls contemplant els bells records que guarda la ciutat.

ANTONI Perdoneume; però és molt perillós pera mi passejar per aquests carrers. Temps enrera, en un combat naval contra les galeres del duc, vaig fer serveis tant remarcables, que si ara'm trobaven aquí, me farien pagar cara aquella feta.

SEBASTIÀ

Vareu matar molta gent del duc?

ANTONI No és tant greu l'ofensa, encara que'l motiu y els temps que durà la lluita foren prous pera costar la vida a algú. Després tot hauria pogut esmenarse, tornant les preses que havíem fet, y que és lo que, mirant el profit de llur comerç, varen acordar tots els nostres. Jo vaig esser l'unic que no vaig voler entrar en el pacte y perxò és que si ara'm trobessin, m'ho farien pagar més car.

SEBASTIÀ

Així, doncs, amagueuvos.

ANTONI Serà lo més prudent. Aquí teniu la meva borsa. Ens allotjarem a l'Elefant, que és el millor hostel del barri del Sur. Mentres vós passegeu donant goig a la vista, jo vaig a encomanar el menjar. Ens trobarem allí.

SEBASTIÀ

Però, per què'm doneu els vostres diners?

ANTONI Com que crec que'ls pocs que teniu els haureu de menester, us dono els meus per si fos cas que us vinguessin ganes de comprar alguna de les futeses que veureu.

SEBASTIÀ

Seré'l vostre tresorer; tot seguit vindré a trobarvos.

ANTONI

A l'Elefant.

SEBASTIÀ

Ja men recordaré.

(Sen van)

XIV

EL JARDÍ D'OLIVIA

(Entren OLIVIA y MARIA)

OLIVIA, (apart y abstreta) L'he enviat a cercar y ha respost que vindria. Què faré pera esserli agradable? Què li podré donar? Més facil és comprar a un cor jove, que ablanirlo ab llagrimas y súpliques.

(Per Maria) Potser m'haurà. sentit? Aon deu esser en Malvolí? Un criat seriós y cortès com ell és el que'm convé per aquest assumpte.

(A Maria)

Aont és en Malvolí?

MARIA

Ja ve, senyora; però fa moltes extranyeses. Sembla esperitat.

OLIVIA

Què té? Desvarieja?...

MARIA No, senyora; no més fa que riure. Haurieu de tenir algú a la vora si haveu de parlarhi, perquè jo crec que se li ha girat el cervell.

OLIVIA

Feslo venir.

(Apart) Els nostres mals s'assemblen, si semblança hi ha, entre follia alegre y trista bogeria.

(Entra MALVOLÍ)

Què tal, Malvolí?

MALVOLÍ (somrient sempre d'una manera fantàstica)

Madona, bella! oh! oh!

OLIVIA

Somrius? T'he enviat cercar en una ocasió molt trista.

MALVOLÍ Trista, madona? Jo també puc estar trist... Això de les lligacames creuades causa alguna obstrucció a la sang; però tant-se-val, perquè si elles plauen als ulls de certa persona, ja puc dir com el vers del sonet:

El plaure a una és com el plaure a totes.

OLIVIA

Però, què és això, Malvolí? Què tens?

MALVOLÍ No tinc pas l'ànima negra encara que tingui les cames grogues...

(Somriu) Tot ha arribat a qui anava y lo manat se complirà. Me sembla que hem regonegut la bella mà romana.

OLIVIA

Vols anarten al llit, Malvolí?

MALVOLÍ

Al llit? Sí, dolç amor, y m'hi tindras al teu costat.

OLIVIA Déu t'ampari, Malvolí! Per què rius així y tires tants petons ab la mà?

MARIA

Com esteu, Malvolí?

MALVOLÍ

Respondreu jo? Sí, com els rossinyols a les cucales.

MARIA Per què us presenteu ab aquesta ridícula impertinència davant de misenyora?

MALVOLÍ

«No t'espanti la grandesa.» Això estava ben escrit.

OLIVIA

Què vols dir ab això, Malvolí?

MALVOLÍ

«Hi ha qui neix ab grandesa...»

OLIVIA

Què!

MALVOLÍ

«Altres que assoleixen les grandeses...»

OLIVIA

Què dius?

MALVOLÍ

«Altres a qui la grandesa sels imposa malgrat llur voluntat.»

OLIVIA

Déu te faci bé!

MALVOLÍ

«Recorda qui és que t'ha vantat les mitges grogues...»

OLIVIA

Les meves mitges grogues?

MALVOLÍ «y t'ha demostrat desig de veuret ab lligacames creuades»

OLIVIA

Lligacames creuades!

MALVOLÍ

«Ara ja pots esser feliç, si tu vols.»

OLIVIA

Puc esser feliç?

MALVOLÍ

«Si no quédats per sempre un miserable criat.»

OLIVIA

Oh! això és una bogeria!

(Entra un CRIAT)

CRIAT Madona, el jove patge del duc ha tornat; molt he hagut de pregar pera conseguirho. Ara espera les ordes de vostra senyoria.

OLIVIA

Ja hi vaig.

(Sen va el criat) Maria, que no deixin ni un instant an aquest bon home. Aont es l'oncle Tobias? Que dos o tres criats se cuidin d'ell; per res del món voldria que li passés cap desgracia.

(Sen van Olivia y Maria)

MALVOLÍ Oh! Oh! Que s'acostin ara! Y tot un personatge, com Sir Tobias, pera que's cuidi de mi! Això lliga admirablement ab lo que deia la carta; mel posa aprop perquè'l pugui tractar ab insolencia; és lo que ella m'aconsella en la carta. «Llença aquesta pell d'humiltat que't cobreix», diu ella; «sigues malcarat ab cert parent; aspre ab els criats; no't treguis mai les raons d'Estat dels llavis y que ton comportament s'allunyi de la vulgaritat». Després m'indica quin té d'esser el meu posat: rostre farreny, l'aire respectable, la paraula lenta com personatge de significació, y d'acord ab això tot lo altre. Ara si que és ben meva! Però això és obra del cel; que ell en rebi, doncs, les mercès. Quan se n'anava deia: «Que no deixin un instant an aquest bon home». Bon home! No Malvolí, ni el titol del meu càrrec; sinó, bon home! Lo cert és ,que tot concorda admirablement. No cal tenir ni un gra d'escrupol, ni un escrupol d'escrupol; ni un obstacle, ni una sola circumstancia inversemblable o dubtosa. Què podria passarme? No és possible que puga interposarse res entre jo y l'immens horitzó de les meves esperances. El cel és l'autor de tot això, y no jo; donem mercès an ell.

(Entren SIR TOBIAS, FABIÀ Y MARIA)

SIR TOBIAS Per tots el sants! digueume aont és. Encara que tots els dimonis de l'infern se li haguessin entaforat en el cos, encara que se n'hagi apoderat la mateixa llegió, jo li parlaré.

FABIÀ És aquí, és aquí, Com us trobeu, senyor Malvolí? Com us va això, amic?

MALVOLÍ Aneusen; no vui ningú aquí; deixeu-me fruir ma soletat; aneuosen.

MARIA Ah! No sentiú com el dimoni respon, ab aquesta veu tant fonda, de dintre séu? No us ho deia, sir Tobias. La senyora ha dit que us cuidessiu d'ell.

MALVOLÍ

Ah! Ah! Ella ha dit això?

SIR TOBIAS Vaja, vaja; quietut, quietut, Se l'ha de tractar ab dolcesa; deixeu-me fer... Com us trobeu, Malvolí? Què tal? Vaja home, no us acovardiu; planteu-li cara al dimoni, Considereu que és l'enemic del llinatge humà.

MALVOLÍ

Sabeu lo que us dieu?

MARIA Veieu com s'ho pren si se li parla mal del dimoni? Déu faci que no estigui embuixat!

FABIÀ

Porteu-li els orins a casa una curandera.

MARIA Demà mateix, així que surti el sol, ho faré, si no'm moro. La comtessa donaria qualsevol cosa pera salvar lo.

MALVOLÍ

Ah! sí, senyora?

MARIA

Oh, senyor!

SIR TOBIAS Calla; això no's fa així, no veus que l'exasperes? Deixeume sol ab ell.

FABIÀ Dolcesa y res més que dolcesa, y molt poc a poquet. El diable es ferestec y no vol que sel tracti ab reganys.

SIR TOBIAS

Y doncs, que hi ha bona peça? Com te va això, vailet?

MALVOLÍ

Sir Tobias!

SIR TOBIAS

Vinam aquí, manyaguet. Vaja, això de jugar a barrisca ab en Banyeta, no s'adiu gens ab un home seriós. A la forca, l'emmascarat carboner!

MARIA

Feulo resar, sir Tobias; feuli dir alguna oració.

MALVOLÍ

Una oració, pocs modos!

MARIA

No ho veieu? No pot sentir parlar de res d'iglesia.

MALVOLÍ Aneu y que us pengin! Dropos, que no serviu pera res. Alguna cosa hi va de vosaltres a mi; d'aquí una estona sabreu quelcom més.

(Sen va)

SIR TOBIAS

Però és possible?

FABIÀ Si això ho veiessim representat en el teatre, diriem que no pot esser.

SIR TOBIAS

L'havem emmatzinat fins a l'ànima, company.

MARIA Seguímlu; no deixem que's refredi y la broma sen vagi tota en fum.

FABIÀ

Acabarà per tornarse boig de veres.

MARIA

Així tots estariem més tranquils.

SIR TOBIAS Veniu, que'l lligarem y el tancarem en una cambra fosca. La meva neboda ja està convençuda de que és boig; així podrem allargar la farsa, pera gust nostre y castic d'ell, fins que cançats d'aquest entreteniment, ens faci llastima; llavors ho descobrirem tot y a tu't proclamarem la suprema metgessa dels boigs. Mireu qui ve, mireu.

(Entra SIR ANDREU)

FABIÀ

Un altre entreteniment per un matí de maig!

SIR ANDREU Aquí teniu el cartell, llegiulo; us asseguro que no hi falta ni sal ni pebre.

FABIÀ

És coent?

SIR ANDREU

Jo us en responc; no més cal que'l llegiu.

SIR TOBIAS

Doneu.

(Llegeix) «Jovincel: siguis qui siguis, no ets més que un murri y un masell».

FABIÀ

Bé y valent!

SIR TOBIAS «No't sorprenguis ni vulguis saber perquè't motejo així, car no't donaré cap raó».

FABIÀ Observació molt prudenta y que us salva de les urpes de la llei.

SIR TOBIAS «Vens a casa la comtessa Olivia, y ella al meu davant te tracta amablement; però tu has mentit pel coll; no és per això que't desafio».

FABIÀ.

Molt breu y molt sense... sentit.

SIR TOBIAS

«T'esperaré quan t'entornis, y si tens la sort de matarme...»

FABIÀ.

Molt bé!

SIR TOBIAS

«Me mataras com un miserable traidor».

FABIÀ

Endavant; sempre guardantvos de la llei.

SIR TOBIAS «A reveure, y que Déu vulga admetre en sa gloria a una de les nostres ànimes. Potser serà la meva, però l'esperança'm diu que no serà així; ab això, vigila. Ton amic, segons com el tractaras, o ton irreconciliable enemic, ANDREU ROSTREAIXUT.» Si aquesta carta no'l fa bellugar, serà que les comes no'l podran dur. Jo mateix li donaré.

MARIA Ara tindreu una bona ocasió, perquè està prenent comiat de la comtessa.

SIR TOBIAS Vés, sir Andreu, amàgat com un agutzil en un revolt del caminal y així que'l vegis, desenveina, y, tot desenveinant, renega horriblement, perquè molt sovint un renec ben gros bramant ab veu de tro, dóna més fama de valent que'l fet més coratjós, Endavant.

SIR ANDREU

Ah, per renecs veniu a mi!

(Sen va)

SIR TOBIAS No, no la cursaré aquesta carta; perquè aquell jove sembla intel·ligent y ben educat, y que'l duc l'hagi triat per missatger d'amor n'es una prova. Aquesta carta, que tota ella traspua imbecilitat, no l'espantaria gens ni mica y tot seguit coneixeria que qui l'ha escrita és un ensa. Lo que farà serà trasmetre'l cartell de paraula jo mateix; li explicaré prodigis de valentia del séu contrari, y donaré an aquest donzell, -a qui la seva joventut y manca d'experiencia, necessàriament han de fer credol,- la més esgarrifosa idea de la rabia, de la destresa, de la valentia y de la feresa de l'altre. Degut an això se tindran tal basarda l'un de l'altre, que's mataran tant sols ab la mirada.

(Entren OLIVIA Y VIOLA)

FABIÀ Ara ve ab la vostra neboda; espereu fins que ella's retiri y tot seguit empreneu-lo.

SIR TOBIAS

Mentres tant vaig a rumiar-me un discurs ben horrorós.

(Sen van sir Tobias, Fabià y Maria)

OLIVIA Massa he dit ja a un cor de pedra y massa he exposat el meu honor. Sento quelcom en mi que'm retreu la meva lleugeresa; emperò aquest erro és tant toçut que's riu de totes les censures.

VIOLA

Igual que a vós, la passió martirisa l'esperit del duc.

OLIVIA Teniu, porteu aquesta joia en recordança meva; no la refuseu, que no us cançarà ab ses paraules. Torneu demà, us ho prego. Demaneume tot lo que volgheu, que jo no us negaré res de lo que l'honor pot concedir sèns greu perjudici.

VIOLA Us demano tant sols una mercè: que dongueu vostre amor al duc.

OLIVIA Com voleu que honradament li dongui lo que ja us he donat a vós?

VIOLA

Feuho y jo us absoldré.

OLIVIA Adéu y fins a demà. Per un dimoni com tu, joiosa portaria l'ànima a l'infern.

(Sen va)

(Entren SIR TOBIAS Y FABIÀ)

SIR TOBIAS

Que Déu vos guard, gentilhome.

VIOLA

Y a vós, cavaller.

SIR TOBIAS Defénsat; de quina mena són els ultratges que li has fet, no ho sé; però'l teu contrari, ple de ressentiment y sedejant de sang com un tigre, t'espera al cap-d'avall del jardí. Desenveina la espasa depressa, perquè qui va a escometret és ferotge, és destre y és fort.

VIOLA Us deveu enganyar, senyor; estic cert de que no hi ha ningú en el món que pensi batres ab mi. No recordo haver ofès a ningú.

SIR TOBIAS Aviat sortireu del vostre erro, us ho asseguro. Així, doncs, si us estimeu la vida, poseuvs en guarda, perquè'l vostre contrari compta ab totes les ventatges que poden donar a un home la joventut, la destresa, la força y el coratge.

VIOLA

Però, cavaller, digueume qui és.

SIR TOBIAS Es un cavaller ab una espasa sèns tara en un camp de catifa, però en el duel és un dimoni; ja ha desaparellat tres ànimes dels llurs cossos, y a hores d'ara és tant implacable l'ira que'l domina, que sols els horrors de la mort y del sepulcre poden satisferlo: en qualsevol circumstancia aquest és el séu lema: vèncer o morir.

VIOLA. Tornaré a entrar y demanaré auxili a la comtessa. No sóc aimant de baralles. Sèns dubte que aquest deu esser un d'aquells homes que busquen raons a qualsevol y sense motiu, ab el sol proposit de passar per valents.

SIR TOBIAS No, cavaller; l'indignació li pervé d'un ultratge molt gran; li haveu de donar, doncs, una satisfacció. No penseu en entrar y demanar auxili que primer no us les hagueu ab mi, pera provar que teniu pit per havervosles ab ell. Trieu: o l'aneu a trobar o us poseu en guarda ara mateix, perquè és precís que us bateu o que renunciieu a portar espasa.

VIOLA Però això és tant inaudit com descortès y jo us prego, bon cavaller, que aneu a preguntar an aquest subjecte en que l'he ofès, que si és cert que ha rebut algun ultratge de mi, ha estat sèns jo saberho.

SIR TOBIAS Ab molt gust. Senyor Fabià, quedeuvs ab aquest jove fins que jo torni.

(Sen va)

VIOLA.

Digueume, senyor, sabeu quelcom d'aquesta qüestió?

FABIÀ Sé que aquest cavaller us té una rabia de mort, però no sé res més.

VIOLA

Però, digueume: quina mena d'home és?

FABIÀ Pel séu aspecte no sembla que sigui lo terrible que és, Y vós mateix ho haureu de regonèixer així que us hi encareu. És el contrari més crudel y més fatal que podieu trobar a Ilyria. Voleu que l'anem a cercar? Procuraré que feu les paus, si m'es possible.

VIOLA Us ho agrairé ab tota l'ànima, perquè us asseguro que més a gust me trobo davant d'un capellà que davant d'un guerrer; y cregueu que poc me paro en que'm titllin de covard.

(Sen van)

XV

UN CAMINAL AL CAP-D'AVALL DEL JARDÍ D'OLIVIA

(Entren SIR TOBIAS y SIR ANDREU)

SIR TOBIAS Oh company, us dic que és un dimoni de cap a peus! En ma vida he vist res que se li assembli. Jo he fet un punt, ab ell, ab l'espasa a la veina y me n'ha tirat una de tant mortal rapidesa que no hi ha ningú que la eviti, y al parar us respon ab un cop tant segur, com segur és que ara els peus us toquen a terra. Diuen que ha estat mestre d'armes del gran Sophi.

SIR ANDREU

Diable! Doncs no hi vui saber res!

SIR TOBIAS Però el cas és que ell no s'entén de raons. En Fabià ab prou feines pot contenir-lo.

SIR ANDREU Mala negada!... Si jo hagués sabut que era tant valent i destre esgrimidor l'hauria enviat al dimoni ans que provocar-lo. Que deixi córrer aquesta qüestió y li regalaré el meu cavall gris Capulet.

SIR TOBIAS L'hi entaularé. Quedeuvos aquí y no us acoquineu, que tot això s'acabarà sense que's perdi cap ànima.

(Apart) No tinguis por! jo li posaré la sella tant bé com a tu el bast.

(Entren FABIÀ Y VIOLA)

SIR TOBIAS (baix a Fabià)

M'ha donat el séu cavall pera que arreglés aquesta qüestió.

Li he fet creure que aquest jove és una fera.

FABIÀ (baix a sir Tobias) Lo mateix pensa aquest de l'altre; està groc y tremola tot ell com si un ós l'empaités.

SIR TOBIAS (baix a Viola) No hi ha remei, cavaller; vol batres per sostenir el jurament que ha fet. Després ha reflexionat més serenament sobre'l motiu de la quimera y creu que ni ha de parlarsen tant sols. Treieuvos la espasa no més perquè pugui complir lo jurat; però diu que no us farà cap mal.

VIOLA (apart) Déu me valga! Ben poc me costaria dirlos lo que se n'hi falta per esser un home jo!

FABIÀ (baix a Viola)

Si veieu que s'encega, fugiu.

SIR TOBIAS (baix a sir Andreu) Vaja, sir Andreu, no s'hi pot fer res. Aquest cavaller vol tirar un cop, al menys, per mantenir la paraula; diu que segons les lleis del duel, això és necessari; però m'ha promès, ab paraula de cavaller y de soldat, que no us farà cap mal. -Va! En guarda!

SIR ANDREU (apart)

Déu faci que sen recordi!

(Desenveina)

(Entra ANTONI)

VIOLA (a sir Andreu)

Us juro que és contra la meva voluntat.

(Desenveina)

ANTONI (a sir Andreu) Enveineu la espasa. Si aquest jove us ha ofès, jo mantinc la seva ofensa; si sóu vós qui l'ha ofès an ell, sóc jo qui us desafia.

SIR TOBIAS

Vós! Y qui sóu vós?

ANTONI Un home que per amistat an aquest jove, està disposat a fer més de lo que he dit.

SIR TOBIAS

Oidà! Si us encarregueu dels afers d'altre, aquí em teniu.

(Desenveina)

(Entren dos Agutzils)

FABIÀ

Atureuvos, bon sir Tobias, que ve la justícia!

SIR TOBIAS (a Antoni)

Desseguida estaré per vós.

VIOLA (a sir Andreu)

Feume'l favor, enveineu la espasa, cavaller, si us plau.

SIR ANDREU Y tant si em plau! Compliré lo que us he promès; té un pas molt segur y és molt fi de boca.

PRIMER AGUTZIL (senyalant a Antoni)

És aquest.

SEGON AGUTZIL

En nom del duc Orsino, quedeu pres.

ANTONI

Us enganyeu, senyor.

PRIMER AGUTZIL No; regonec vostres faccions encara que no porteu la gorra de mariner. Endueusel; ja sab ell que jo el conec bé.

ANTONI

Tinc d'obeir.

(A Viola) Cercantvos m'ha esdevingut aquesta desgracia; més ja està fet: ben car pagarè ara lo d'aleshores. Què fareu? La necessitat m'obliga a demanarvos el meu diner. Més pena'm dóna el no podervos esser util d'aquí endavant, que lo que'm podrà succeir a mi. Veig que això us ha sobtat, però no us espanteu.

SEGON AGUTZIL

Vaja, passeu; anem.

ANTONI

Haig de demanarvos que'm torneu una part d'aquell diner.

VIOLA Quin diner, senyor? En consideració a la viva simpatia que m'haveu demostrat ara mateix y veient lo aflictiu de la vostra situació, de bon grat faré per vós tot lo que puga. Pocs són els meus cabals, però me partiré ab vós les meves pobreses. Aquí en teniu la meitat.

ANTONI Que'm voleu negar, potser? És possible que'l meu afecte per vós tingui aquest pagament? No ajudeu a la meva desgracia, perquè temo que'm faci perdre'l seny y no podré resistir la temptació de retreureus els molts serveis que us he fet.

VIOLA No sé que me n'hagueu fet cap. No regonec ni la vostra veu ni el vostre rostre, y us juro que avorreixo més la ingratitut que la mentida, l'orgull, la vanitat y la ubriaguesa, o qualsevolga altra repugnanta tara que infecti nostra feble sang.

ANTONI

Oh, Déu!

PRIMER AGUTZIL

Vaja, anem, depressa.

ANTONI Deixeume dir una paraula no més. An aquest jove, jo l'he arrenecat de les urpes de la mort; jo li he donat socors ab la més fervorosa sollicitut, y fins adoració m'ha inspirat son virtuos aspecte.

PRIMER AGUTZIL

Y què sens en dóna a nosaltres? Vaja, que'l temps passa.

ANTONI Oh, y en quin miserable idol s'ha transformat aquell déu! Sebastià, tu has deshonrat la noblesa del teu rostre. No hi ha en el món altra lletgesa com la de l'ànima; tant lletja és la malesa, com hermosa la virtut. El vici cobert ab bella aparença no és més que un sepulcre que'l dimoni engala ab bonics y joies.

PRIMER AGUTZIL

Aquest home's torna boig. Emporteusel... Anem, anem.

ANTONI

Anem.

(Sen van Antoni y els Agutzils)

VIOLA (apart) Parlava ab tal convicció que semblava que fos veritat lo que deia. Si jo el tingués aquest convenciment! Ah, que siga certa ma sospita, y vulga'l cel que aquest home m'hagi pres per tu, germà meu!

SIR TOBIAS Vine aquí, cavaller, y tu també, Fabià. Tinguem concell y mirem que s'ha de fer.

VIOLA (apart) Ha dit Sebastià!... En el meu mirall veig sempre la fidel imatge del meu germà; ell vestia com jo, igual color, iguals paraments, jo no faig més que copiarlo en tot... Oh! si això fos cert les tempestats serien misericordioses y manses y dolces les ones amargantes.

(Sen va)

SIR TOBIAS És un miserable bergant aquest donzell y més covard que una llebra. Prova que no té ni un dit de vergonya el negar l'amistat a un amic en la desgracia; y tocant a covardia, pregunteu an en Fabià.

FABIÀ.

Un covard, devot y religiós de la covardia.

SIR ANDREU

Maleitsiga! Si l'atrapo's recordarà de mí.

SIR TOBIAS

Sí, mesuraleshi, però no't treguis la espasa...

SIR ANDREU

Si no ho faig!...

(Sen va)

FABIÀ.

Anem a veure en què parará tot això.

SIR TOBIAS

M'hi jugo qualsevol cosa que tampoc passarà res.

(Sen van)

XVI

UNA PLAÇA DAVANT DE CASA D'OLIVIA

(Entren SEBASTIÀ y el JUTGLAR)

JUTGLAR

Potser me voleu fer creure que no m'han enviat a cercarvos?

SEBASTIÀ

Vés, vés; ets un boig; fuigme del davant.

JUTGLAR Feu molt bé'l paper! No, no us conec, ni vinc de part de la comtessa a dirvos que us ha de parlar; tampoc us dieu Cesari, ni aquest nas és el meu nas. Res de lo que és, és.

SEBASTIÀ

Vés a esventar la follia en altre lloc; tu no'm coneixes.

JUTGLAR Esventar la follia! Ha sentit dir aquesta paraula d'algun personatge y ara me l'encaixa a mi. Esventar ma follia! A veure si ara sortiran ab que aquest gran talós, el món, és un faldilletes. Fesme'l favor de desferte d'aquesta extranyesa y digam què li tinc d'esventar a la comtessa. Li esventaré que vens?

SEBASTIÀ Te prego que'm deixis, grec estupid. Aquí tens això pera tu, però si no ten vas, te juro que't pagaré ab altra moneda que no t'agradarà gaire.

JUTGLAR En bona fe que ets generós. Aquests savis que donen diners als necis, arriben a adquirir una bona reputació després de regatejarla catorze anys.

(Entren SIR ANDREU, SIR TOBIAS Y FABIÀ)

SIR ANDREU (a Sebastià)
Ah! ja us tinc ara! Preneu això.

(Li pega)

SEBASTIÀ
Y tu pren això altre y això y això!

(Li pega)
Tothom és boig aquí!

SIR TOBIAS
Eh! prou; prou o sinó us llenço l'espasa a la teulada.

JUTGLAR Corro a dirho a la comtessa. Ni per dos quartos voldria estar en les vostres pells.

(Sen va)

SIR TOBIAS (deturant a Sebastià)
Atureuvos, atureuvos!

SIR ANDREU No, deixeu-lo, que si a Ilyria hi ha justícia ja l'arreglaré d'altra manera, jo. Entaularé una causa per agressió violenta. Encara que hagi estat jo qui ha començat a pegar, no hi fa res.

SEBASTIÀ (a sir Tobias)
Deixam anar!

SIR TOBIAS Minyó, no us vui deixar anar. Vaja, soldadet tendre, enveineu l'espasa. Déu-n'hi-do dels punys que teniu! Vaja, anem!

SEBASTIÀ
No'm deixaras anar? No?

(Se desfà de sir Tobias)
Què vols ara? Treu l'espasa si goses!

SIR TOBIAS Ah! ah! Us hauré de treure un parell d'unces d'aquesta sang tant insolenta que teniu.

(Desenveina)

(Entra OLIVIA)

OLIVIA
Atúrat, sir Tobias, per ta vida atúrat!

SIR TOBIAS
Senyora!

OLIVIA Sempre sereu el mateix, groller poca-solta, nascut per viure en les montanyes y en coves ferestegues on mai hi hagi entrat ni ombra de bona criança. Lluny de ma vista! Perdoneu, estimat Cesari. Murri, vesten!

(Sen van sir Tobias, sir Andreu y Fabià)

(A Sebastià) Jo't prego, dolç amic meu, que sigui ton serè judici qui et guii per respondre en aquest injust y descortès atentat al teu repòs. Vine ab mi, que quan coneixeras les mil rauxades comeses per aquell malvat, ten riuras d'aquesta. Vine; és necessari, no m'ho refusis. Maleït ell, que al posar en perill ta vida, ha tirat contra la meva!

SEBASTIÀ (apart) Què vol dir tot això? En quina mar navego? O jo estic boig o això és un somni. Doncs, que l'ilusió segueixi enfonsant mos sentits en el Leteu! Si això és somniar que no'm desperti mai més.

OLIVIA Anem, vine, jo t'ho prego, sigues docil a mos prec. Vols seguirme?

SEBASTIÀ
De bon grat, senyora.

OLIVIA
Oh digaho y fesho!

(Sen van)

XVII

UNA CAMBRA A CASA D'OLIVIA

(Entren MARIA y el JUTGLAR)

MARIA
Vaja, pòsat aquesta sotana y aquesta barba, y estrafés al senyor Topaci, el rector; enllesteix. Jo vaig a cercar a sir Tobias, mentrestant.

(Sen va)

JUTGLAR (posantse la sotana) Vaja, me posaré això y m'amagaré aquí dins. Tant-de-bo fos jo el primer que s'amagués dintre d'un vestit d'aquests! No estic prou gras pera representar bé'l meu paper, ni sóc prou magre pera semblar un savi, però val tant la fama d'home honrat y bon pare de familia, com la d'home llest y de lletres. Aquí tenim als confederats.

(Entren SIR TOBIAS Y MARIA)

SIR TOBIAS
Que Déu us beneeixi, senyor rector!

JUTGLAR *Bonos dies*, sir Tobias; car com va dir molt bé el vell hermità de Praga, que no havia vist mai ni ploma ni tinter, a una filla del rei Gorboduc: lo que és, és. Així essent jo el senyor rector, sóc el senyor rector, perquè què és això, sinó això? Què és esser, sinó esser?

SIR TOBIAS (senyalant la cambra ont està tancat en Malvolí)
És aquí, senyor rector.

JUTGLAR (fent la veu fosca)
Hola, dic jo! Que la pau siga en aquesta presó.

SIR TOBIAS (baix)
El murri, l'estrafà be.

MALVOLÍ (desde dins)
Qui crida?

JUTGLAR El senyor Topaci, el rector, que ve a veure an en Malvoli, el llunatic.

MALVOLÍ Mossèn Topaci! Mossèn Topaci! Bon mossèn Topaci, aneu a trobar la comtessa.

JUTGLAR Fòra d'aquí, dimoni hiperbolic! Com martirises an aquest home! No sabs parlar d'altra cosa que de dònes.

SIR TOBIAS
Ben dit, senyor rector.

MALVOLÍ Mossèn Topaci, no ho cregueu que siga boig; mai cap home s'ha vist tant maltractat com jo. M'han tancat en aquestes esgarrafoses tenebres.

JUTGLAR Calla, llord Satà! T'anomeno ab els termes més inofensius, perquè jo sóc d'aquells homes que fins el dimoni el tracten ab modos. Dius que aquesta cambra és tenebrosa?

MALVOLÍ

Com l'infern, senyor rector.

JUTGLAR Què dius ara! Té'ls batans de les finestres transparents com muralles, y les vidrieres dels costats lluen com l'èban, y encara't planys de les tenebres?

MALVOLÍ Jo no sóc boig, mossèn Topaci, y us dic que aquesta cambra és tenebrosa.

JUTGLAR Y com t'enganyes, foll! Jo't dic que no hi han més tenebres que les de l'ignorancia en la que hi estas colgat com els egipcis en la boira.

MALVOLÍ Jo dic que aquesta cambra és tant tenebrosa com l'ignorancia, malgrat l'ignorancia sigui tant tenebrosa com l'infern; y dic que mai cap home ha estat tant maltractat com jo. Sóc tant boig com vós, o sinó feume la prova preguntantme raonablement.

JUTGLAR

Quin és el parer de Pitagoras sobre'ls aucells ferestecs?

MALVOLÍ Que l'ànima de la nostra avia podria esser que's trobés en un aucell.

JUTGLAR

Y què'n penses tu d'aquesta doctrina?

MALVOLÍ Jo tinc una idea molt enlairada de l'ànima y no admeto aquesta doctrina.

JUTGLAR Adéu; quedat per sempre en les tenebres. No creuré que tinguis enteniment fins que sostindras el parer de Pitagoras y et guardaras de tirar ni a una becada per por d'expropriar l'ànima de la teva avia. Adéu.

MALVOLÍ

Senyor rector, senyor rector!

SIR TOBIAS

Estimat senyor rector!

JUTGLAR (baix)

Ja veieu que sé nadar en totes les aigües.

MARIA Pera fer això no calia que't possessis ni la sotana ni la barba, perquè no t'ha vist.

SIR TOBIAS Parlali ab el teu to natural de veu, y ja'm diras com el trobes. Voldria acabar d'una vegada aquesta broma. Si no hi ha perill en deixar-lo anar, ja'l pots obrir, perquè estic tant malament ab la meva neboda, que no'm vui exposar a cometre l'imprudencia de portar aquesta comedia massa lluny. Vine a trobarme a la meva cambra després.

(Sen van sir Tobias y Maria)

JUTGLAR (cantant) *Ei! Robí, joiós Robí, digam que fa ta estimada?*

MALVOLÍ

Boig!

JUTGTAR *La dama no pensa en mi.*

MALVOLÍ

Boig!

JUTGLAR *Per què pobre't tracta així?*

MALVOLÍ, dins

Boig! no'm sents?

JUTGLAR *D'un altre està enamorada.*

Qui crida?

MALVOLÍ Si vols que tota la vida t'estiga agrait, bon Jutglar, portam llum, una ploma, paper y tinta; jo't juro que'm recordaré d'aquest favor.

JUTGLAR

Mestre Malvolí!

MALVOLÍ

Sí, bon Jutglar, sóc jo mateix.

JUTGLAR

Ai, pobre de mi! Com ha estat que haveu perdut l'enteniment?

MALVOLÍ Sóc l'home més ignominiosament maltractat, Jutglar. Tinc l'enteniment tant clar com tu, boig.

JUTGLAR No més tant clar com jo? Així sí que s'ou boig del tot si no teniu l'enteniment més bé que un foll.

MALVOLÍ M'han agafat y m'han tancat en aquestes tenebres, m'envien capellans rucs y fan tot lo que poden pera ferme perdre'l seny.

JUTGLAR

Aneu en comte en lo que dieu; el senyor rector és aquí.

(Cambiant el tò de veu) Malvolí, Malvolí, que Déu tel torni. Procura dormir y déixat de xerrameques.

MALVOLÍ

Senyor rector!

JUTGLAR (cambiant les entonacions)

No li respongueu, bon home. -Qui, jo, senyor rector? Si no li dic res. Que Déu vos guard, mossèn Topaci. -Amen, dic jo. -Està bé; sí, sí, entesos; ho faré així mateix.

MALVOLÍ (cridant)

Boig, boig, boig, me sents?

JUTGLAR Tingueu un xic de paciència, home de Déu. Què dieu? Ja haveu sentit que'm renyen si us parlo.

MALVOLÍ Bon Jutglar, jo't prego que'm portis un llum y paper, que tinc el cervell tant bé com qualsevol a Ilyria.

JUTGLAR

Tant-de-bo fos veritat!

MALVOLÍ Te juro que ho es. Bon Jutglar, un full de paper, tinta y llum, y porta a la senyora lo que escriuré. Mai t'haurà valgut tant el fer de correu.

JUTGLAR Ho faré perquè s'ou vós, però digueume la veritat: s'ou boig o el feu?

MALVOLÍ

Creume, no sóc boig; això és la veritat.

JUTGLAR Vaja, no creuré mai a cap boig que primer no li vegi el cervell. Vaig a cercarvos el llum, el paper y la tinta.

MALVOLÍ

Jo t'ho pagaré com poc t'ho penses, Jutglar. Vés, corre.

JUTGLAR *Ja hi vaig, senyor, y tot seguit torno aquí ab vós, com el jutglar, aquell vell boig, que per entrar al cel de cop ab un punyal fet de llistó, cridava foll y rabiós: -Ah! ah! rosègat les ungles, diable!- al dimoni menaçant com si fos un foll infant. Adeusiau, mestre dimoni.*

(Sen va)

XVIII

EN EL JARDÍ D'OLIVIA

(Entra SEBASTIÀ)

SEBASTIÀ Si, això és l'aire; això és la llum del sol gloriós; aquesta perla que ella m'ha donat la veig y la toco, y encara que lo extraordinari del fet me tinga en extasi, no és follia... Però aont és l'Antoni? No

l'he trobat a l'Elefant y allí m'han dit que se n'havia anat a córrer la ciutat cercantme. Jo pagaria a pes d'or els séus utils consells ara, perquè la raó ajudada pel testimoni del sentits me diu que tot lo que'm passa és fill d'un erro y no de la follia. Enperò fuig tant de lo natural lo que'm succeeix y és tant extranya y inexplicable aquesta pluja de favors, que ab prou feines puc creure lo que'ls meus ulls veuen y estic temptat d'acusar a la meva raó de que no's convenci de si jo he perdut el seny, o de que aquesta dòna siga boja. Però si ho fos, no podria pas portar la casa, ni governar als séus criats, ni cuidar-se dels séus afers y resoldrels, ab la claredat, la calma y serenitat de judici ab que he vist que ho feia; hi ha algun misteri en tot això... Ara ve la dama.

(Entren OLIVIA y un capellà)

OLIVIA No censureu aquesta pressa. Si vostres intencions són honrades, veniu ab mi y aquest sacerdot a la capella y allí en sa presencia y sota aquell sagrat sostre, jureume l'inviolabilitat de la fe vostra, pera retornar la calma a la meva ànima massa inquieta y gelosa. Ell servarà el secret d'aquesta unió fins que vós determineu ferla pública y aleshores ho celebrarem com al meu estament pertoca. Què responeu?

SEBASTIÀ Seguiré an aquest sant home y us acompanyaré allà on volgueu y un cop us hagi jurat servos fidel, sols la mort podrà rompre mon jurament.

OLIVIA Guieunos, pare, y que'l cel ab sa llum esplendent segelli nostra eterna unió.

(Sen van)

XIX

UNA PLAÇA DAVANT DE CASA D'OLIVIA

(Entren JUTGLAR y FABIÀ)

FABIÀ

Si em tens per amic, deixam veure la seva carta.

JUTGLAR

Concediume, doncs, una altra cosa, senyor Fabià.

FABIÀ

Concedit lo que vulguis.

JUTGLAR

Que us demani que no'm demaneu que us ensenyi aquesta carta.

FABIÀ Això és com si jo després d'haverte regalat el meu goç, tel demanés com pagament del meu obsequi.

(Entren DUC, VIOLA y seguici del DUC)

DUC

Serviu a madona Olivia, amics?

JUTGLAR

Sí, senyor; formem part dels séus objectes de luxe.

DUC

Ah, ja't conec! Què tal te va, bon home?

JUTGLAR En bona fe senyor, que més bé'm va ab els enemics que ab els amics.

DUC

Al revés; més bé ab els amics.

JUTGLAR

No; no, senyor; més malament ab els amics.

DUC

Com potser això?

JUTGLAR És així, senyor, perquè'ls meus amics m'alaben y alabantme me fan tornar ase, y els meus

enemics, al revés, me diuen nèt y clar que sóc un ase; de manera que ab els meus enemics hi guanyo en coneixement de mi mateix, y surto enganyat pels amics. Si en qüestions de lògica, com en qüestió de petons, quatre negacions valen dues afirmacions, tinc raó de dir que'm va més bé ab els enemics que ab els amics.

DUC

Ah, excelent!

JUTGLAR Cah! Ben cert que no! encara que tingueu el gust de comptarvos entre'ls amics meus.

DUC Doncs, per la meva part no vui que hi surtis perdent: aquí tens aquest or.

JUTGLAR Si no fos per obligarvos a cometre una reincidència us demanaria que doblessiu aquesta moneda.

DUC

Me dónes un mal consell.

JUTGLAR Fiqueuvos la bondat a la butxaca, y que la sang y la carn obeeixin.

DUC Siga, doncs; cauré en el pecat de la reincidència. Aquí tens una altra moneda.

JUTGLAR *Primo, secundo, tertio*; heus-aquí un bon jòc. Hi ha una dita que diu que a la tercera coll a terra; el triplex és un compas molt airós: el repic de les campanes de Sant Benet us ho recordarà, si ho necessiteu: una, dues, tres.

DUC No'm treuras cap més diner. Si vas y dius a madona que jo l'espero aquí y consegueixes que vingui, potser se desvetllarà un xic la meva generositat.

JUTGLAR Breçoleu, doncs, aquesta generositat fins que jo torni. Vaig a fer lo que'm dieu, senyor; però no voldria que prenguessiu el meu afany d'arreconar, pel pecat de copdícia. Mentrestant, deixeu fer una dormideta a la vostra generositat, que jo no trigaré gaire a despertar-la.

(Sen va)

(Entren ANTONI y AGUTZILS)

VIOLA

Senyor, aquest és l'home qui no fa gaire m'ha donat socors.

DUC Recordo bé aquesta cara; malgrat que l'ultima vegada que la vaig veure, el fum de la polvora l'hagués deixat més negra que'l rostre de Vulcà. Era el capità d'un miserable vaixell, de tant migrat aspecte y poc calatge, que feia llastima mirarlo; més va abordar ab tant coratge ab un dels més fermes dels nostres bastiments, que'l clam de la desfeta y l'enveja ben clar proclamaven, contra llurs voluntats, la gloria de son valor. Què passa?

PRIMER AGUTZIL Orsino, aquest és aquell Antoni que a Candia va feros presa del Fenix ab tota sa carrega y el mateix que va comandar l'abordatge contra el Tigre, ont hi va perdre la cama el nebot vostre. L'havem fet pres en el mateix instant en que's trobava'l fort d'una baralla ab uns cavallers.

VIOLA M'ha amparat y ha tret l'espasa per defensarme, senyor, però després m'ha dit no sé quines extranyes paraules que més semblaven follia que altra cosa.

DUC Ah gran pirata!; lladre marí! Quin temerari atreviment t'ha fet caure a les mans dels que ab ta terrible escomesa ten vas fer tos enemics irreconciliables?

ANTONI Orsino, noble duc, permeteu que us digui que no admeto els noms que'm doneu; el capità Antoni no ha estat mai ni lladre ni pirata, encara que hi hagi justificats motius, ho regonec, pera tenirlo per l'enemic d'Orsino. Una magica voluntat m'ha portat aquí; aquest jove que està al costat vostre, ingrati entre'ls ingrats, jo l'he arrencat de la gola rabiosa y escumejanta de la mar. Surava, ja perdut com una desferra, per damunt de l'ona brava, quan jo li vaig donar la vida, y ab la vida mon afecte, sés reserva y sés limits, entregantli tota la meva ànima. Per sola y vera amistat m'he exposat per ell als perills d'aquesta ciutat enemiga; he tret l'espasa pera defensarlo quan l'escometien; m'han agafat, y aleshores la por li ha inspirat un covard recurs per no compartir les meves desgracies; m'ha negat vergonyosament y en un moment s'ha tornat per mi com un extranger que hagués passat vint anys sense veurem, y fins m'ha negat els diners que encara no feia mitja hora li havia donat.

VIOLA

Com és possible això?

DUC
Y quant va arribar aquí?

ANTONI Ahir, senyor. Hem viscut tres mesos plegats sense deixarnos ni nit ni dia.

(Entren OLIVIA y el séu seguici)

DUC Veig que ve la comtessa: ara'l cel camina per la terra. Tu, bon home, tes paraules són follia, car ja fa tres mesos que aquest donzell està al meu servei. Emperò després parlarem d'això ab més calma. Serveulo allunyat de nosaltres.

OLIVIA.
Què és lo que desitja vostra senyoria y que no pot obtenir?
En què pot servirvos Olivia?

(A Viola)
Cesari, no compliu vostra promesa?

VIOLA
Senyora!

DUC
Graciosa Olivia...

OLIVIA
Què responeu, Cesari?

(Al Duc)
Altesa...

VIOLA Ma senyoria, el Duc vol parlar: el meu dever m'imposa silenci.

OLIVIA Si lo que vostra senyoria me té de dir és la seva cançó de sempre, us asseguro que és per mi tant ingrata y enutjosa com el lladrar d'un cà després d'una dolça musica.

DUC
Sempre crudel!

OLIVIA
Sempre constant, senyor.

DUC En què? en la perversitat. Dòna implacable, en qual ingrati altar, jamai propici, la meva ànima ha clamat els vots fervents d'una adoració infinida, què més puc fer?

OLIVIA
Lo que vostra senyoria vulgui y sigui digne d'ell.

DUC Perquè, si tingués cor per ferho, no hauria d'immolar, com el brigant d'Egipte, a qui és mon amor, a l'exhalar jo l'ultim sospir? Oh selvatge gelosia que mil voltes fins a lo sublim t'aixeques! Més, escolteu això: ja que responeu ab desdenys a mes ofrenes, y se segur qui és el que'm desbanca en vostre afecte, viviu essent lo que sóu, tirà de cor de marbre; més jo arrencaré de vostres ulls aon regna, per vergonya meva, aquest donzell que aieui y a qui jo també, ho juro, estimo ab tot el cor. Vine, patge, vine ab mi; ja és madurada la crudeltat de mos intents; sacrificaré aquest aimat anyell pera venjar-me d'aquesta coloma ab entranyes de corb.

(Va per anarsen)

VIOLA (seguintlo) Y jo afrontaré de bon grat, ab alegria, mil morts que vinguin si elles us han de tornar la calma.

OLIVIA
On vas, Cesari?

VIOLA Vaig ab qui estimo més que a mos ulls, més que a ma vida, més, molt més de lo que jo mai pugui estimar a cap dòna! Divines potestats, si dic mentida castigueu ab ma existencia aquest ultratge a mon amor!

OLIVIA
Ah, desdixada de mi! com m'ha trait!

VIOLA

Qui us ha trait? qui us ha ultratjat?

OLIVIA No recordes qui ets potser? Tant temps fa ja? Que vinga tot seguit aquell bon sacerdot.

(Sen va un criat)

DUC (a Viola)

Vine.

OLIVIA

Aon, senyor?... Cesari, espòs meu, espera!

DUC

Vostre espòs?

OLIVIA

Sí, mon espòs. Com pot negarho?

DUC (a Viola)

El séu espòs, traïdor?

VIOLA

Jo, senyor? No.

OLIVIA Ai! la baixesa de ta covardia és qui ofega ta dignitat; més no temis res, Cesari, enlaira ardit ta fortuna; tingues el valor d'esser el qui sabs qui ets y seras igual a qui tems.

(Entren el SACERDOT y el CRIAT) Oh pare, benvingut sigueu! Jo us demano en nom de vostre sagrat ministeri, que aquí al davant de tothom digueu lo que haveu vist. Els aconteixements ens obliguen a fer public lo que voliem tenir secret; digueu, doncs, lo que hi ha hagut entre aquest home y jo.

SACERDOT Un pacte inviolable d'amor etern confirmat per la mutua estreta de mans, segellat pel sant contacte de vostres llavis y fermat pel cambi d'anells; totes les cerimonies d'aquest acte han estat autorisades pel testimoni sagrat del meu ministeri. Diu el rellotge que d'ençà que això s'es passat, tant sols dues hores de camí he fet vers la tomba.

DUC (a Viola) Ah, novell hipocrita! Que seras quan els anys t'hagin blanquejat la testa? Guàrdat, que si ta fellonia creix ab tu, ella t'envolcallarà en ses propries xarxes! Adéu; prenla, més dirigeix tos passos cap aon tu y jo no'ns podem trobar mai més.

VIOLA

Oh! senyor, però...

OLIVIA Oh! no juris, y serva un xic d'honor, per gran que siga la covardia que t'inspira.

(Entra SIR ANDREU ferit del cap)

SIR ANDREU

Un cirurgià, per Déu! y envieune un altre tot seguit a sir Tobias.

OLIVIA

Què passa?

SIR ANDREU

M'ha esverlat el cap y a sir Tobias també! Socorreume, per Déu! Donaria quaranta lliures pera trobarme a casa!

OLIVIA

Qui us ha fet això, sir Andreu?

SIR ANDREU Un patge del Duc, un tal Cesari. Ens crèiem que era un covard, y és un dimoni de l'infern,

DUC

Cesari, el meu patge?

SIR ANDREU

Ah, maleit siga! Mireulo.

(A Viola) M'haveu badat el cap per res. Jo he fet lo que sir Tobias m'ha fet fer.

VIOLA Per què'm dieu això? Jo no us he fet cap mal. M'haveu escomès ab l'espasa, però jo us he parlat ab cortesia y no us he fet cap mal.

SIR ANDREU Si un trenc al cap fa mal, us dic que me n'haveu fet; sembla que per vós no sigui res trencar el cap a la gent.

(Entra SIR TOBIAS ubriac, acompanyat del JUTGLAR)
Mireu, ara ve sir Tobias ranquejant, ja us dirà alguna cosa.
Si no hagués begut tant ja us ho hauria explicat d'una altra manera.

DUC (a sir Tobias)
Y doncs, cavaller, què teniu?

SIR TOBIAS
No és res; m'ha ferit, veusho-aquí.

(Al Jutglar)
Ase, has vist an en Dick, el cirurgià, ase?

JUTGLAR Oh! ja fa una hora que està borratxo; a les vuit del matí ja se li havia post el sol.

SIR TOBIAS És un gallofa; fòra de la pavana o els punts del minuet, lo que tinc més avorrit són els borratxos.

OLIVIA
Emporteusel. Qui els ha fet això?

SIR ANDREU
Jo us cuidaré, sir Tobias; us curaré a tots dos.

SIR TOBIAS Cuidarme vós, cap de ruc, totxo, talòs, cara d'ensa ètic, pallús!

OLIVIA
Que'l portin al llit y que li curin les ferides.

(Sen van el Jutglar, sir Tobias y sir Andreu)

(Entra SEBASTIÀ)

SEBASTIÀ (a Olivia) Molt me dol haver ferit an aquell parent vostre, senyora; emperò maldament hagués estat un germà meu m'hauria vist obligat a ferho en defensa de la meva persona. Ja veig que us he enutjat per l'extranyesa ab que'm mireu. Però jo us en demano perdó, bella Olivia, en nom del jurament que fa poc que'ns hem fet.

DUC (mirant a Sebastià y Viola) Una mateixa cara, una mateixa veu, un mateix vestit y dues persones! Evidenta ilusió que és y no és certa.

SEBASTIÀ Antoni, estimat Antoni, quant crudelment m'han martirizat les hores en el temps que has estat lluny de mi!

ANTONI
Sóu vós, en Sebastià?

SEBASTIÀ
Podeu dubtarne, Antoni?

ANTONI
Com us haveu pogut partir així? Les dues meitats d'una poma no se semblarien tant com aquestes dues criatures. Quin és en Sebastià?

SEBASTIÀ (mirant a Viola) Sóc jo aquell d'allí? No he tingut cap germà ni la meva persona té'l do de la ubiqüitat; sols tenia una germana, a la qual varen engolir despiatadament les ones.

(A Viola) Digueume, per caritat, quin parentiu teniu ab mi? quina és vostre patria? el vostre nom? la vostra familia?

VIOLA Sóc de Messalina. Sebastià's deia el meu pare y el mateix nom tenia un germà meu. Així vestia

al devallar a la tomba líquida. Si als esperits els és possible pendre vestit y forma, vós sóu un espectre que veniu a omplirnos l'ànima de dubte.

SEBASTIÀ Cert, sóc un esperit; però cobert ab les grolleres formes ab que me va revestir la mare en ses entranyes. Tot s'ajusta tant a lo cert, que, si vós fossiu dòna, regaria vostra galta ab mes llagrimas cridant: sigues per tres voltes benvinguda, negada Viola!

VIOLA

El meu pare tenia un senyal al front.

SEBASTIÀ

El meu també.

VIOLA Va morir el dia mateix que feia tretze anys que era nascuda sa filla Viola.

SEBASTIÀ Oh! encara en servo el record en mon ànima! És cert, va acabar la vida el dia mateix que la meva germana feia tretze anys.

VIOLA Si l'unic obstacle que s'alça entre nostra mutua alegria, és aquest vestit d'home, no m'abraceu, fins que les circumstancies de lloc, de temps y de fortuna s'apleguin pera provarvos que sóc jo, Viola. Per ferne la prova, veniu ab mi a casa d'un vell capità que'm guarda mes robes de donzella. An ell és a qui dec la meva salvació. Després de tornada a la vida vaig entrar al servei del Duc, y desde aquell dia les hores se m'han passat entre madòna Olivia y sa Altesa.

SEBASTIÀ (a Olivia) Per lo que acabeu d'escoltar, comprenc que us heveu enganyat, senyora; però la naturalesa ha esmenat saviament vostre erro, guiantse ab vostre instinct. Vós, senyora, us volieu casar ab una verge: doncs jo us juro que vostre desig no quedarà enganyat, car heveu pres home y verge tot alhora.

DUC No resteu confosa; noble sang corre per ses venes. Si tot això és cert, com la reflexió ho confirma, jo també tindrè ma part en aquest ditxós naufragi.

(A Viola)

No has dit sempre que no estimaries a cap dòna com a mi?

VIOLA Y tot lo que he dit ho juro ara y aquest jurament la meva ànima'l servirà tant fidelment, com fidelment l'esfera lluminosa serva la claror que distingeix el dia de la nit.

DUC Donam la mà y portam aon jo puga veuret ab tos vestits de donzella.

VIOLA Els té'l capità que m'ha portat an aquestes platges, més se troba empresonat, no sé per quina causa, no més sé que és per consell den Malvolí, el majordom de madòna.

OLIVIA Ell l'afranquirà... Que vagin a cercar an en Malvolí. Més, ai! ara recordo que ha devingut boig, pobre home!

(Entren el JUTGLAR ab una carta y FABIÀ)

La meva follia m'havia fet oblidar de la seva.

(Al Jutglar)

Com està, boig?

JUTGLAR La veritat, madòna, té'l dimoni tant lluny com qualsevolga home li pugui tenir en el séu cas. Us ha escrit una carta que jo us havia d'haver donat aquest matí, però com que les epistoles d'un boig no són pas l'evangeli, poc hi fa que no arribin a qui van dirigides.

OLIVIA

Obrela y llegeixla.

JUTGLAR Quedareu ben divertits sentint al Jutglar interpretant al boig.

(Llegint ab to molt afectat)

«Per Déu, senyora...»

OLIVIA

Què és això? Què ets boig?

JUTGLAR No, madòna, però llegeixo bogeries; si vostre senyoria vol que llegeixi com cal, és precís que hi cerqui l'entonació.

OLIVIA

Vaja, llegeix com és degut.

JUTGLAR

Ja ho faig; però per llegir degudament haig de llegirho així.
Atenció, princesa; escolteu.

OLIVIA (a Fabià)

Llegiula vós, Fabià.

FABIÀ (llegint) «Per Déu, senyora, que cometeu un tort ab mi y tothom ho sabrà. Encara que m'hagueu tancat en les tenebres y hagueu donat a l'ubriac del vostre oncle el més absolut poder sobre meu, no per això tinc l'enteniment menys sencer que vostra senyoria. Tinc la carta vostra en la que'm senyaleu quin ha d'esser el meu comportament y us juro que no me n'he apartat en lo més minim; ab aquesta carta és ab lo que espero justificarme completament y confondreus com us mereixeu. Penseu de mi lo que us sembli. Poso per un moment la deferencia de banda y parlo per lo que'm dicta el ressentiment. -El furiosament maltractat, Malvolí.»

OLIVIA

Ell ha escrit això?

JUTGLAR

Sí, madòna.

DUC

Això no sembla pas d'un boig.

OLIVIA

Aneu, Fabià, que'l treguin d'allà ont és y feulo venir.

(Sen va Fabià.-Al Duc:) Senyor, després de considerar tot lo que ha passat, preneume per germana ab la mateixa voluntat ab que'm volieu per esposa. Y, si altra cosa no disposeu, celebrarem en un mateix dia aquesta doble unió.

DUC

Accepto de tot cor l'oferiment.

(A Viola) El Duc us dóna eomiat; més en pagament dels serveis que li haveu fet, serveis tant allunyats del vostra sexe com indignes de la vostre tendre y delicada educació, y ja que per tant temps l'haveu tingut per amo, aquí teniu la seva mà! D'avui en endavant sereu la mestrea del vostre amo.

OLIVIA

Y una germana meva... Voldreu serho?

(Entra FABIÀ ab MALVOLÍ)

DUC

És aquest el boig?

OLIVIA

Sí, senyoria, ell mateix. Com us trobeu, Malvolí?

MALVOLÍ

Senyora, m'haveu ultratjat, crudelment ultratjat.

OLIVIA

Jo, Malvolí? No!

MALVOLÍ Sí, vós mateixa, senyora. Passeu els ulls per aquesta carta; us ho prego. No negareu que sigui lletra vostra; escriviu ab altre estil y ab altres trets si podeu!, o bé negueume de que aquest siga vostre segell. No hi podeu respondre ni un mot a tot això! Confesseuho, doncs, y, pel vostre honor, expliqueume perquè m'haveu donat tant clares proves d'afecte y de distinció, dientme que somrigués en presencia vostra, y me posés lliga-cames creuades ab mitges grogues y tractés ab soperbia al vostre oncle sir Tobias, y a tothom del servei? Y després quan jo he obeit ple de justa esperança, per que haveu permes que m'empresonessin, tancantme en una cambra tenebrosa, y que m'enviessin sacerdots, convertinme en la riota de tothom? Expliqueume, per què?

OLIVIA Ai, Malvolí! això no és pas lletra meva, si bé regonec que hi té gran semblança; séns dubte és de la Maria. Y ara recordo que és ella qui m'ha dit que havies perdut el seny y aleshores t'has presentat

rient y ab els posats que en la carta t'aconsellaven. Serènat, jo t'ho prego; has estat el protagonista d'una burla crudel, però jo't juro que quan sabrem els motius y els autors, tu mateix seras jutge y part en ta propia causa.

FABIÀ. Bona comtesa, volgueume escoltar, y no permeteu que, ni baralles ni ressentiments, vinguin a enterbolir l'alegria d'aquest moment feliç que tant admirats ens ha deixat a tots. Ab aquesta esperança, us confessaré que jo mateix, junt ab sir Tobias, som els que havem jugat aquesta passada an en Malvolí, per venjança de les ofenses que'ns havia fet ab son tracte soperbiós y descortès. La Maria és qui, a instancies de sir Tobias, ha escrit la carta, y ell, en pagament d'aquest favor, l'ha presa per esposa. Pesant imparcialment els torts d'abdues bandes, poc costarà el regonèixer que, per punyenta que hagi estat la burla, més motius ha donat per fer esclatar la rialla que per covar la venjança.

OLIVIA (a Malvolí)

Pobre Malvolí, com s'han rigut de tu!

JUTGLAR (encarantse ab Malvolí) Esclar, *«hi ha qui naix ab grandesa, altres que assoleixen les grandeses y altres a qui la grandesa sels imposa malgrat llur voluntat»*. En aquesta farsa jo hi representava un tal mossèn Topaci, senyor; però tant se val. *«Per Déu, Jutglar, jo no sóc boig»*. Però no us recordeu d'això també? *«No comprenc com vostra senyoria's pugui complaure ab la conversa d'aquest miserable coquí»* Y així és com rodant el temps la revenja ve tota sola.

MALVOLÍ

Jo'm venjaré de tota aquesta colla.

(Sen va)

OLIVIA

L'han befat crudelment.

DUC Atureulo y mireu d'aplacarlo. Encara no'ns ha dit res del capità. Quan això s'hagi aclarit y sigui arribada l'hora feliç, un llaç solemne unirà nostres ànimes. Mentrestant, dolça germana, no'ns mourem d'aquí. Vine, Cesari, car aquest serà ton nom mentres siguis home, més quan vesteixis les robes que't pertoquen, allavores seras l'esposa d'Orsino y la regina dels séus pensaments.

(Sen van tots)

JUTGLAR (cantant)

Quan encar jo era petit,
Vinga vent y pluja, oidà!
Prò tot m'era divertit;
Pensava sempre plourà.
Y quan ja vaig ser fadrí
Vinga vent y pluja, oidà!
Tanqueu la porta al coquí;
Pensaven sempre plourà
Més ai! al pendrer mulle
Vinga vent y pluja, oidà
Tot va anar com Déu volgué
Pensava sempre plourà?
Y heusaquí que cada nit
Vinga vent y pluja, oidà!
Ubriac m'en anava al llit,
Pensava sempre plourà
Fa molts anys que'l món és nat
Vinga vent y pluja, oidà
La comedia s'acabat
Pensem que'us agradarà.

(Sen va)

FI

NOTES DEL TRADUCTOR

La traducció literal del títol d'aquesta comedia -Twelfth night- és: *La nit dotzena* emperò nosaltres hem traduït *La festa dels reis* atenent-nos a que la nit a la qual se refereix el títol és la que fa dotze a comptar de Nadal, o siga la de la Festa dels reis.

(1) La traducció del nom d'aquest personatge, és sir Tobias Eructe.

(2) Y la d'aquest: sir Andreu Galta-encesca. Per lo ingrát que resultaria a l'orella la traducció vulgar de la paraula BELCH, y que al nostre entendre és la que se li hauria de donar, y tenint en compte que aquest és l'habitual parella de l'altre esmentat personatge, hem decidit no traduir sos cognoms.

(3) En aquell temps era popular una estampa en la qual hi havien representats dos caps de ruc y al peu hi deia, dirigit al lector: *Heusen aqui tres*

(4) Vers d'una cançó popular

(5) Id. id.

(6) Partidari de Robert Brown, cèlebre sectari d'aquella època.

(7) Un document de l'any 1610 diu que aquest llit tenia vuit peus d'amplada y els seus matalaços eren de ploma de cigne. Ocupava la cambra principal del hostel del Cervo en la ciutat de Ware (Anglaterra).

End of Project Gutenberg's *La festa dels reis*, by William Shakespeare

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK LA FESTA DELS REIS ***

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE
THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase “Project Gutenberg”), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. “Project Gutenberg” is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and

help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than “Plain Vanilla ASCII” or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original “Plain Vanilla ASCII” or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4,

“Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation.”

- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain “Defects,” such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the “Right of Replacement or Refund” described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you ‘AS-IS’, WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in

all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™'s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.